

01
A
565



U. q. 137.2



THESES POLITICÆ

19

DE

ORTV ET MV-
TATIONIBVS RE-
GNORUM

quas cum aliunde tum præcipuè ex
publicis Dissertationibus

VIRI AMPLISSIMI ET CLARISSIMI

HERMANNI CONRINGII

Philosophiæ ac Medicinæ Doctoris & in Aca-
demia hac Iulia Professoris Publici, &c. Do-
mini Præceptoris & Patroni omni ob-
servantiâ colendi

excerptas

EODEM PRÆSIDE

publicè ventilandas proponit

CHRISTIANUS DIETERICUS
Hakenhusen.

IN NOVIIVLEI AUDITORIO MAIORI.

Ad diem I. Maji

HELMÆSTADI,

Typis HENNINGI MULLERI, Acad. Typ.

Anno 612 126 LVIII.

THESES POLITICAE

DE

ORTV ET MV

TATIONIBVS RE

GNORVM

quae cum aliunde iam percipitur

publica Dissertatione

AVTHORITATE ET CARACTERE

HERMANNI CONRINGII

Philosophiae Doctoris et

demum in hunc usque gradum

magistri honoris et rationis causa

scripturae defendi

curaque

ROBERTI LAARSEN

publici studii praesentis

CHRISTIANUS-DIETERICUS

Stipendius

IN VONIAE ACADEMIA MAGISTRI

Laurenii

WILHELMUS

FRIDERICI WILHELMI

1770





IN NOMINE DOMINI NOSTRI
IESV CHRISTI.

THESIS I.

Antequam ad rem ipsam progrediamur, visum est paucula præmittere, cognitu non solum necessaria sed & utilia. Cumque tota hæc nostra dissertatio de Regnorum ortu & mutatione sit futura, putamus operæ pretium nos facturos, si ipsam vocem Regni, & quæ circa eam merentur observari, consideraverimus. Ut enim quævis alia Resp. ita & Regnum non ex solo nomine, sed administratione imprimis debet dijudicari: cum minimè deceat, eum imprimis qui prudentis affectat nomen, rem ex solis æstimare vocabulis, quippe quæ ut nummi valent, & quorum pro instituto hominum significatio potest immutari, ut recte disputant interpp. Aristot. in libr. *de Reg.* quod & Varro annotavit lib. IV de ling. latin.

II. Observatu itaque dignum est, eum qui rerum creditur potiri, tantum, nomine tenus interdum dignitatem habere regiam, reapse nihil ejus tenere, cum tamen teste Plinio i epistol. *plurimum referat, quid esse tribunatum putes. inanem umbram & sine honore nomen, an potestatem sacrosanctam.* Contentus autem talis est solo titulo, quo quasi majestatis solatur jacturam, gaudens saltem habere, ut Vellejus

A

lejus

lejus loqui amat, *imperium sine re.* Hujus forte notæ est illud, quod gerit Dux Venetorum, & quale olim habuerunt hæredes Bartholdi Zeringensis Sueviæ Ducis. Ceu enim testatur Otto Frisingensis, fuerunt illi Burgundiæ Principes, sed sine principatu, soloque nomine sine re participant. Et hoc est quod Justinus ait: *alij nomen Regis alij imperium tenent.*

III. Sed longè frequentius se res habet modo planè contrario, ut nimirum nomen dissimuletur, viteturque summo studio, cum tamen Reip. administratio sit Regia, imò nonnunquam plus quam talis. Suasit hoc olim Augusto Cæsari prudentissimus Mæcenas, in orat. pro Monarchiâ quæ exstat apud Dionem. *Quod si omnino, ait, Principatum eligere decrevisti, Regni tamen nomen tanquam detestandum metuis, id ne accipito. Sed Cæsaris appellatione contentus regiam potestatem apud te retinet &c.* Faciunt hoc non solum illi, qui, conquerente Salustio, rerum, ut Tacito *III Annal.* audit, Romanarum florentissimo autore, *regium imperium, quod initio conservanda libertatis, atq; Reip. augenda fuerat, in superbiam & dominationem convertunt;* sed & qui in Regnis mixtis omnia ad se rapientes, eorum, qui summam potestatem participant, autoritatem, si non omninò tollunt, saltem tamen sive vi, sive clandestinis artibus attenuant. Hi enim ut populum ducant auribus, neque imperium *παρασκλησιν* exercere videantur, comitia adhuc habent, consultandi potestatem in speciem proceribus relinquunt, cum tamen nihil, nisi unius arbitrio queat decerni, quippe penes quem solum est vis & norma loquendi. Pulchram hanc fallendi artem Tiberius perdidicerat, quod ex Suetonio in vitâ ejus passim licet colligere. Audiemus Tacitum *III. Annal.* sic loquentem: *Tiberius vim Principatus sibi firmans, imaginem antiquitatis Senatus præferebat, postulata provis-*

provinciarum ad dispositionem Patrum mittendo. Retinuit ille sibi vim imperij, concedens Senatui minora & inferiora, quæ nullius erant momenti negotia, ut coercitionem luxus in vasis, vestibus, multitudine servorum &c. nam *majus aliquid & excelsius à Principe postulatur*, satis profectò turgidè Cæsar ipse in literis ad Senatum apud Tacitum *III. Annal.* respondet. Quanti enim fecerit suam potestatem, haud obscurè insolens ejus vox apud Dionem nobis refert, quando dicere solitus est, *se esse Dominum servorum, Imperatorem militum, Principem ceterorum*: quanquam hæc etiam mitius intelligi possint.

IV. Cum præterea non rarò accidat, ut pristinâ immutatâ Rep. regia gubernandi ratio, cui forte populus minus favet, introducatur, callido consilio, qui imperio præsunt, nomen Regis ne quidem audire, multò minus uti eo volunt. Novêrunt hanc artem peregregiè primî Romani Cæsares: pulsî enim Regibus à Romanis, nomen eorum supra modum invisum fuit populo redditum, imò ferè in detestationem abiit, adeo ut annitente Bruto Quirites jurjurando sese obstrinxerint, quod nolent concedere summam potestatem penes unum esse. Cajus Julius Cæsar invadens Remp. vidensque se eo nomine insignitum vix posse salvum esse, omni studio illud à se declinavit, narrante tamen Suetonio in vita ipsius, omnia in Rep. & ad arbitrium administravit, quæ potestas sub nomine ejus laruit, Appellavit scilicet se Dictatorem perpetuum, quæ dignitas aliàs per Leges tantum semestris, nihilq; aliud erat quam Regnum monumentaneum sive ad tempus. Vult id Livius quando lib. II X, *Dictatoris edictum pro numine semper observatum, & eodem libro ait nec adversus Dictatoriam vim aut Tribuni plebis, aut ipsa plebs attollere oculos, aut hiscere audebat.* Ut adeo vel exinde pateat sub Dictatoris perpetui nomine

Monarcham egisse Cæsarem. Cum tandem ut Tarquinius Superbus regium, sic Cæsar & Sulla dictatoris nomen pene execrabile facerent, & post hujus necem lex ferretur, quâ Dictatura in æternum è Rep. tolleretur, Augustus & id nomen vitans narrante Tacito 1. annal. *cuncta nomine Principis sub imperium accepit.* Erat hoc nomen hæctenus quidem conjunctum cum nulla potestate, sed de notabat primarium civem, quo sensu passim adhibuit M. Tullius tum alibi tum præsertim in suis epistolis. Adeò autem Domini nomen averfatus est Augustus, ut eo se compellantibus mortem minitatus fuerit, cum tamen specie recusantis flagrantissime eum cupiisse testentur historiæ. Simili modo sequentes Imperatores, & inter eos etiam Julianus fucum voluit facere populo, dum Regis nomen gerere noluerunt, sed nimis serò: cum ludibrio sese exposuerint hominibus, quos amplius non erat clam quod dominatui subessent.

V. Ceterum quod ipsam Regni vocem attinet, est ea non univoca nec æquivoca, sed (ut Logicorum vocibus nunc utamur) *καθ' ἐν* sive ex numero nominum, quæ huic rei primario illi secundariò competunt. Tradidit Philosophus noster, cujus ductum omninò sequendum statuimus, in lib. III. Polit. c. X. quinque ejus genera, quorum primum vocat Laconicum, ideò, quod in Rep. Spartanâ maximè fuerit conspicuum. Erat Regum talium in expeditionibus bellicis absoluta potestas, in tantum quidem, ut in milites jus vitæ necisque haberent, tempore pacis verò adstricta Legibus, imò ferè nulla. Delata est hæreditate vel electione, potius verò belli prætura quam Regnum dici meretur. Secundum quod adducit vocat Barbaricum, quo nomine Græci eam imperandi rationem appellarunt, quæ apud Persas, Egyptios aliasq; gentes obtinuit.

Græci

Græci enim omnes exterarum gentes per contemptum vocarunt Barbaros; quo sensu & Philosophus noster passim utitur hoc vocabulo. Cumq; illi, plerumque vero Asiatici hoc genus imperij foverent, dictum fuit Barbaricum; estque unius in homines non solum serviles, sed etiam ingenuos seu liberos herile imperium. Addit Philosophus *l. c.* potestatem ejus per omnia parem esse Tyrannicam, cum nimium non tamen sit tyrannis. Ne scilicet odio sum hoc nomen mereatur, in causa est vel liber populi consensus, vel justus quo fuit regnum tale acquisitum, modus. Tyranni enim nolentibus, paribus, imò nonnunquam melioribus per vim imperant, neque eam interdum subditorum gerunt curam quam bonus Paterfamilias servorum, sed crudeliter suos tractant, & proinde corporis sui custodiam potius peregrinis quam civibus committunt. Dominatus verò sive Regnum Barbaricum est legitimus, h. e. legibus moribusq; receptis consentaneus, exercetur in volentes, cum populus in quo obtinet, plerumque servilis sit ingenij. Tertium Regni genus Aristoteli dicitur *Æsymneticum*, quale ingruente necessitate à Græcis summâ cum potestate constitui solebat. Abusi interdum sunt hi *Æsymnetæ* suâ potestate, ut imperium eorum non multum à Barbarico differret, nisi duntaxat temporis circumscriptione, constitutione extraordinariâ, & quod gereretur in populum liberum. Concessa fuit *Æsymnetia* teste Philosopho, vel ad tempus vel in perpetuum seu ad dies vitæ, quod posterius tamen propemodum negare videtur Dionys. Halicarnass. *lib. V. cap. XI.* Quarto loco collocavit Aristoteles Heroicum; quod scilicet Heroicis temporibus antiquis apud Græcos, ob bene merita populo exhibita, talis quædam Regia potestas oblata fuerit uni jure hæreditario ad posteros devolvenda. Munus ejus *l. c.* absolvi dicitur i. curâ

A 3

sacro;

sacrorum. 2. gubernatione rei militaris. 3. decidendis libris. Tandem in cap. XI. exhibet Aristoteles quintum Regni genus, Regnum scilicet proprie dictum, quando unus omnia in sua manu, & subditos tenet imperio, non herili sed civili ad subditorum potius quam suam utilitatem, ut bonus Pater familias praestit suae domui. Addit demum Aristoteles sub hoc & Laconico reliqua tria genera fere contineri, & ad illa posse referri.

VI. Quemadmodum verò omnes Respublicae commune omnium bonum pro fine habentes potiori jure societatum civilium nomine veniunt, quam quae primario imperantium spectant commodum, ita & imperium unius, pro scopo habens utilitatem omnium ex aequo, revera est in numero optimarum Rerump. dignissimumque nomine Regni, quod ceteris ante allatis speciebus non nisi secundum quid competere videtur.

VII. Notari tamen etiam hoc loco debet, quando Resp. parentium respicientes salutem rectas dicimus, propterea inde concludendum non esse, reliquas à scopo illo non nihil abeuntes omnes esse injustas & iniquas. Ut enim accuratè observatum est summo Philosopho, in Rep. aliquam instituendam semper ad populi mores & ingenium est respiciendum, utpote quibus maximè à se invicem distinguuntur homines. Certum vero est, reperiri populos ingenio planè servili, quique vix sub alio imperio quam dominico possint vivere. His ut imperium aliquod civile nullo modo potest aptari, ita dominatum hi lubenter & non iniquo perferunt animo: eoque his sane dominatus non est injustus, quippe qui geritur in volentes, & legitimo modo est acquisitus. Abjecto hujusmodi & ad servitutem proclivi ingenio, notante id ipsum summo Philosopho nostro loco saepius citato fuere, gentes Asiaticae.
Sunt

Sunt autem adhuc hodieque: nec solum hæ, sed etiam omnes Africam incolentes: quod quidem testimonijs probatissimorum scriptorum, qui terras illas certè perspexerunt, probare possemus, nisi animus esset à proposito haud digredi. Convenisse verò his populis quam optimè tale regiminis genus, vel inde satis constat, quod Regna eorum solo civium obsequio quam diutissimè firma steterint, & per complura nonnunquam secula ad posteros propagata, nisi forte vi aliqua externâ fuerint everfa. Narrat de Ægyptijs historiæ pater Herodotus, eos ne horulæ spacio sine Regibus quidem potuisse vitam degere, à quibus tamen plus quam herili tenerentur imperio, ut refert idem. Conferri merentur quæ habentur in Dissertatione de Regno *Amplissimi Dn. Præsidis* à thesi VI usque ad XIII.

II X. Et verò vel hinc constat, omnem dominatum non simpliciter injustum esse, quoniam scilicet multi populi ad ferendum dominatum sint compositi, & cum Capadocibus negent, populum sine domino posse vivere. Quæri tamen haud incommodè adhuc potest, annon dominicum imperium quod exercetur in populum naturâ liberum tantâque prudentiâ ut seipsum regere queat præditum, sit contra naturam & proinde injustum. Solere autem interdum gentem antea libertate gaudentem, & cui sanè mens erectior & ingenium liberalius fuit, quam ut ad nutum libidinemque Domini se componeret, heriliter tractari nihil est notius. Cæterum etsi talis servitus nonnihil habeat conjunctum naturæ adversum, non tamen etiam hinc sequitur, injustum esse in homines liberos dominicam exercere potestatem. Neque verò quando Jcti libertatem juris naturæ, item homines jure naturali liberos nasci dicunt, tam rigidè illud est accipiendum, quasi illi servitutem velint naturæ esse jure vitium atque adeò planè iniquum.

Iniquum, sed ita demum hæc vera sunt, quod primario naturæ instituto omnis homo nascatur & educetur ad præclaras virtutis actiones peragendas in rerum omnium sufficientiâ, atque adeò non in servitute sed libertate. Et tamen primùm ipsiusmet naturæ quidem vitio multos nasci & effici inidoneos ad felicitatem illam civilem obtinendam, ineptos item se regere & planè serviles, nemo rerum humanarum peritior negaverit. Secundò non sanè ipsimet Romani illi veteres Iurisconsulti, servitutem illam quæ Iuris est gentium injustitiæ accusavêrunt, sed in Respublicas admisêrunt, & præclaris legibus circumscripsêrunt. Quæ ratio verò est singulorum servorum, eadem est interdum magnæ multitudinis. Solet nimirum & magna quædam hominum multitudo nasci ingenio servili, atque adeò exigere dominicum imperium: potest integer populus bello subigi, aut calamitatibus varijs ita opprimi, ut salutem omnem suam collocatam habeat in servili conditione sub domino uno non crudeli tamen & sævo. Qui autem tale jugum semel subiêrunt, non quâvis occasione illud abjicere & ad libertatem priscam, quam per plurimos forte annos non habuêrunt, si præsertim justâ ratione libertate exciderint, possunt aspirare. Etsi enim sic sentire videantur multi præclari viri, interque eos etiam Ferdinandus Vazquius, Iurisprudentiæ Hispanicæ decus, quoniam tamen apta ea est sententia evertendis omnibus non solum Regnis, sed etiam alijs Rebusp. neutiquam est admittenda. Servanda scilicet sunt promissa, adeoque & promissa servitus observanda est, donec dominantium consensu contractus ille vim suam amittat. Neque in dominico imperio per se aliquid est planè intolerabile: sed in ejus abusu. Dominus scilicet tenetur populum servilem ita habere ut prudens Paterfamilias suos servos, hoc est, tenetur etiam illius
quæ-

quærere salutem, ne quid ipsi desit eorum, quæ ad vitam instituendam in pietate & justitiâ faciunt. Sævitia quam nonnulli exercent, & depauperatio, vitia sunt dominici imperij, ipsimet illi imperio summè noxia. Sed de his obiter, neque enim hûc propriè perrinent. Et hæc de vocis Regni acceptione & naturâ quoad præsens institutum dixisse sufficiat. Unicum saltem addimus, nempe nos in hac dissertatione omni monarchiæ sive absolutæ sive mixtæ eam tribuere.

IX. Cum verò in præsentia animus sit agere de ortu & mutationibus, Regnorum, harumq; causis, statim initio attendi debet, non uno modo posse dici Regna oriri, perinde ut & alias reipubl. species. Ortus nempe regnorum alius est propriè, alius minus propriè dictus. Et quidem posteriori modo Regna emergunt, si quando in populo oritur nova regentium familia, veteri sive morte extinctâ, sive quocunque modo Regno orbatâ. Ortum est hoc modo nuper Regnum portugalliæ rempublicam occupante Brigantino, cum etsi non diu fuisset sub Regibus Castellæ. Similiter rem ipsam si videas, & vano nomine haud patiaris te decipi, ortum nuper est & in Britannia regnum novum, autore Olivario Cromvellido. Etsi enim regio is titulo abstineat, Protectoris tamen nomine regiam vim exercet, regibus, qui ita hæctenus ibi audierunt omnibus, negatam. Pertinet quoque huc, si quando ex uno aliquo, eoque vasto Regno duo vel plura exsurgant, nempe ut quod unitum ante sub unius fuit imperio, divisum plurium incipiat subesse potestati. Hæc ratione ex Alexandri M. imperio scisso in varias partes, diversa alia provenêrunt: Regnum enim Ægypti Ptolomæo, Syriæ Antiocho, alia alijs celsêrunt.

X. Propriè loquendo Regnum oritur, si in populo aliquo nova introducatur Resp. regia; sive cum regia ad-

B

mini-

ministrandi ratio exsurgit, ubi ante aut nulla aut alia obtinuit respublica. Et vero priscis temporibus, coepit regius status aliquando in populo qui antea nullam planè usum erat Reipublicæ specie. Interdum enim tunc unus aliquis collectam hominum multitudinem Regem illi sese dedit, imò nonnunquam ultro, maximè beneficijs eius ornatus populus illi uni in sese concessit imperium. Ita sane sese habuisse Romani imperij primordia videntur. Romulus enim conditurus remp. varij generis hominibus unde quaque in unum coactis, regie coepit imperare fratre occiso. Neque hoc apud plerosque factum adeò fuit difficile, cum præsertim singuli iam tum ante alibi regio statui fuerint assueti. Quælibet scilicet domestica societas sub uno patrefamilias vivit quasi sub uno rege: atque ita unusquisque in quantum in familia vivit, regio quadamtenus imperio assuescit. Id quod etiam Aristoteli observatum, lib. 1. Polit. c. 1. Etsi vero ad illum modum olim orta interdum sunt regna, hodie tamen id non nisi rarissimè fieri possit, quia homines passim in civili vivunt societate.

XI. Cæterum ut eò rectius omnia, quæ ad Regnorum ortum pertinent consideremus, revocabimus illa ad duas actionum humanarum causas, efficientem scilicet & quam vocamus materialem. Causa efficiens in omni imperio nobis est ille qui imperio præest; Materialis populus cui imperatur.

XII. Efficientem quod attinet, observandum est, emergere aliquando in gente aliquam Regiam Remp. illo cui administranda traditur plane in id non laborante, sed liberrimo populi qui in Regno ceu modo diximus, materialis causæ loco est, arbitrio. Quæ res etsi forte alicui mira videatur, evolventes tamen variorum imperiorum antiqua monumenta non potest hujus assertionis latere

Veri-

Veritas, cum non unum ejus exemplum præbeat nobis historia Polonica, ut de alijs nunc non dicamus. Hæc gens Polonica si quæ alia mire se gessit in eligendis Regibus. Submit illa fasces imperij sui Stephano Transylvano, Henrico Valesio, & ante hos multis alijs, quorum nunc catalogum exhibere non licet, quibus forte ne per somnium quidem tale quid in mentem venerat. Imò si scriptoribus rerum gestarum hujus populi debetur fides, regiam dignitatem homini agresti Piassto & quidem hæreditario jure detulere, qui profecto stivam alterâ manu tenens, Regiam coronam sibi non est ausus polliceri. Similium historiarum affatim dant nobis monumenta aliarum quoque gentium, ut merito mireris, repertos, qui non dubitaverint profiteri, regna omnia coepisse per regnantium violentiam.

XXXI. Et verò certum est, nonnullos populos suapte sponte solere viros eximios, quod ab ijs vel beneficijs essent affecti, vel sperant ab ijs optima quoque, Reges sibi eligere. Testatur etiam hoc Justinus lib. I. cap. I. §. I. *Principio, inquiens rerum nationumq; imperium penes Reges erat, quos ad fastigium hujus majestatis non ambitio popularis sed spectata inter bonos moderatio provehebat.* Non autem principio tantum id contigit, sed omni etiam post atque adeo & nostrâ ætate. Notum sanè hæc ratione Gustavo ejusque posteris Suecos regiam potestatem obtulisse, imo & Ostfrisiarum Principatum hisce initijs coepisse. Huc pertinet illud etiam Senecæ ep. XCI. *Penes Sapientes aureo seculo Regna erant. Hi continebant manus, & inferiores à validioribus tuebantur. Suadebant dissuadebantque, & utilia atq; inutilia monstrabant. Horum prudentia ne quid deesset satis providebat. Fortitudo arcebat pericula, beneficijs augebat ornabatque subiectos.* Referri huc potest & illud quod narrat S. Joannes Evangelista cap. VI. Cum nimirum aliquando pia plebs ex varijs confluentibus

locis, tanto aestuaret amore audiendi Filij Dei, ut etiam virtus in via per sanè necessarij oblivisceretur, saturavit eam Servator paucibus panibus & pisciculis. Illi vero videntes ingentem ejus sanctitatem, & quo affecti erant beneficium, voluerunt illum Regem super se constituere. Hujus imo notæ est in universum tota quarta Regni species, de quâ sic loquitur Aristoteles lib. III. Polit. c. X. *Quartum autem Monarchia genus Heroicorum temporum Regna, & in volentes, & patria, & legitima, complectitur. Nam primi propter beneficia in multitudinem collata ex artibus vel bella, vel quia conduxissent, vel agrum suppeditassent, Reges erant volentium & accipientium patrum.* Planè similia habet cap. X. lib. V. Illustrat hæc omnia insigniter præclarum illud Ciceronis lib. II. *Offic: Subjiciunt, inquit, se homines imperio alterius & potestati pluribus de causis. Ducuntur enim aut benevolentia, aut beneficiorum magnitudine, aut dignitatis præstantia, aut spe sibi id utile futurum, aut metu ne vi parere cogantur, aut spe largitionis promissionisque capiti, aut postremo ut sæpè in Republicâ nostrâ (Romana) mercede conducti.*

XIV. Non tantum verò beneficijs affectus populus Reges interdum sibi creat, sed etiam quandoque ex metu imminentis mali, sperans scilicet si ultrò uni sese suaq; submittat, se evasurum. Perquam multis sanè idem, quod Gibeonitis, *Iosua IX*, usu venit, ut gladium hostilem effugientes in spontaneam sese dent servitutem, sive hosti ipsi sive alij, qui eos contra vicinorum insultus tutetur, cum sibi ipsis defendendis sint impares. Exempla hoc modo ortorum Regnorum & veteres & novæ historiæ nobis plurima subministrant; quæ adducere tamen non est pretium operæ.

XV. Quin itaque Regia interdum oriantur populi consensione potius quam regnantis labore & operâ, haud est dubitandum. Cum autem variæ sint Regnorum species,

CIES,

cies, interque eas sit & plena Monarchia isthæc, quæ do-
minantis utilitatem primariò, non nisi secundariò autem
populi spectat commodum: meritò quæras, num sponta-
neâ populi operâ hæc Regni forma nonnunquam exoriri
soleat. Turbavit sanè hæc res multos eruditionis nomi-
ne etiam insignes, qui varijs in lucem protrusis scriptis Re-
ges & Principes solio deturbare, populumque majestate
imduere sunt conati; parum providi, an non humeris im-
ponant onus cui ferundo sint impares.

XVI. Errant vero, qui talem quidem sententiam non
solum amplectuntur, sed etiam rationibus conantur defen-
dere, utpote cum nitatur argumentis absurdis pariter & à
vero longè alienis. Omnia siquidem Regna à populo or-
ta esse contendentes, revocabiliter (ut verbis eorum uti
nunc liceat) Regibus quam habent, delatam esse volunt
potestatem, eosque à populo pro lubitu omni rursus maje-
state exui posse & credunt, & publicè profitentur. Quam
tamen falsum sit, omnia Regna ortum suum debere popu-
lo, paulò post apparebit: & quamvis non semel id contige-
ret, neutiquam tamen inde quod illi volunt, sequitur, Re-
ges hoc modo constitutos omnes esse in manu subdito-
rum, eorumque unicè regnare arbitrio. Vtut enim non
desint exempla, quod populus Regiam majestatem in ali-
quem conferens, reservaverit sibi interdum potestatem de-
ponendi Regem, si minus juxta præscriptas leges imperium
administraverit, vel quocunque alio modo promissa viola-
verit; malè tamen id ad omnes traxeris, eos in primis qui
sicut Romani omne suum & in sese etiam imperium uni
concesserunt; quorum tamen numerus est longe maxi-
mus. His enim quid præter obsequii gloriam reliquum
manserit, equidem non apparet. Præsidium deinde ma-
ximum suum ponunt in eo, quod omnis cœtus civilis per-

fectæ omnium beatitudinis obtinendæ ergò exstet, adeoq;
si salus omnium non æquè attendatur, reapse & jure disso-
lutam esse quæ ejus causâ coiverit, societatem. Verum-
enimverò qui ita statuunt, supponere omninò debent, o-
mnes homines exactissimæ esse virtutis, absque quâ perfe-
ctæ sanè felicitatis capaces esse nequeunt. Sed quis non vi-
det eos ita qui docent, cum Platone non solum Respubli-
cas, sed etiam homines sibi fingere, quales in rerum naturâ
paucissimi fuêrunt, & futuri sunt. Cernimus sanè populos
dari, qui ingenij sui agnoscentes imbecillitatem, libenter
pareant, omnemque salutis spem in spontaneo collocent
obsequio, ut nunc non dicamus de ijs qui vitæ redimendæ
ergò servitutem quasi beneficium eligunt. Sed accuratè
hæc omnia nunc quidem pertractare non est nostri mune-
ris: Actum vero hac de re ex professo est in Naamanis Ben-
senij V. C. disputatione *de summa potestatis subjecto*; ubi quo-
que potissimi illorum, qui in populi causâ maximè videri
voluerunt occupati, nominatim citantur.

XVII. Ordo jam postulat ut causa, quam diximus
efficientem, nunc quidem examinetur, cum hæc non pa-
rum valeat ut Regnum in populo exoriatur. Si enim non
aliunde, experienciâ saltē novimus, Regiam administran-
di rationem nonnunquam populo, non sanè consentienti
sed admodum repugnantem, esse obrusam. Evenit namq;
omnibus fere seculis, ut unus aliquis eo excrecens poten-
tiæ, ut totam gentem sub jugum mittens, merâ vi imperij
majestatem sibi firmet. Et vero tale fortassis fuit imperium
Nimrodi; ad quod exemplum perperam multi omnia in
universum imperia solent trahere, ridicula usi argumen-
tatione, ex singulari scilicet universale colligentes. Seges
verò ejusmodi violentorum Regnorum est uberrima. Fuit
sanè ex horum numero imperium Caji Julij Cæsaris, Ale-
xandri

xandri Magni, imo plerorumque eorum qui magnas sibi
constituere Monarchias, Patet autem hinc, quantum
fallantur qui putant, à populo esse omnia Regna. Sed &
sapit hoc (ut saltem unicum illud nunc attingamus) rerum
Germanicarum intolerandam inscitiam; in quam non ef-
sent prolapsi si uno saltem oculo historiam rerum gesta-
rum Caroli M. inspexissent. Vidissent utique & ibi facile in-
ter alia, Saxones etiam, non nisi multis bellis de fatigatos
& devictos ejus subiisse imperium illudque Francorum Ca-
rolinum in Germania Regnum, gladio fere & vi primitus
fuisse acquisitum & constitutum. Principes porrò Ger-
maniae in suis Ducatibus regie omnia administrantes, à po-
pulo esse constitutos; quis dixerit? Accepêrunt scilicet ea
quæ possident Regalia à Francorum Regibus, & qui his
sucefferunt, tenentque præterea pleraque hodiè jure he-
reditario. Solenni insuper ritu adhuc hodiè à Cæsaribus
ea sibi curant confirmari, populo nihil quicquam acce-
ptum ferentes.

XIIX. Notatu autem dignum est, non omnia Regna
imperantium studio condita ejusdem esse conditionis,
cum in omnibus violentia non sit æquè magna. Sunt vide-
licet quædam mediæ quasi ordinis, nata partim per studium
adhibitum ab eo qui regit, partim ab eis qui obtemperant,
& sic utrâque parte ad Remp. regiam adspirante. Acci-
dit hoc sanè per frequenter, imò olim in populo qui nul-
lam Reip. habebat speciem. Sic Romulus in suam homi-
num colluviem imperium affectavit, neque illa ab eo ani-
mo fuit adeo averso. Rerum per Sueciam hoc modo po-
situs est Gustavus: laborabat ille non nihil, imo quantum
feri poterat studebat regere Sueones: sed & populi con-
sensu quod voluit, obtinuit, quæ dignitas regia ad posteros
est translata. Diuturnius autem tale est imperium

cum



cum sit suffultum amore subditorum: id namque quod solâ vi est partum, non potest non valde homines movere, ut quacunque occasione oblatâ in ejus ferantur exitium. Si verò amor subditorum prævaleat aut conspiret, securus est Rex cum nihil mali sibi sit metuendum ab ijs qui libenter ei præstant obsequium. Ut proinde verissima sint quæ Miscipfa apud Salustium monet: *Non exercitus, neque thesauri præsidia Regni sunt, sed amici.*

XIX. Tandem ultimo loco observare licet, nata esse quædam Regna, modo ab his quos hæctenus recensuimus planè diverso, & à causâ externâ aliquâ. Obrigit siquidem non semel, ut ille qui regiæ majestatis imperium genti alicui obtrusit, illud ipse non administret. Fit autem hoc, si quando exterus aliquis potens & robustus, alium quempiam Regem creatum populo victo proficiat. Est tamen hoc ferme idem ac si ipse victor Regnum occuparet, idque gubernandum sibi sumeret: cum, qui tantæ est potentia, ipse, si velit, regnare queat. Sic populus Romanus, Regio statui alias minus æquus aliquando nonnullis gentibus dedit Reges. Scipio sane multa Carthaginensibus erepta dedit Masinissæ, subjecitque ejus regimini.

XX. Porrò non semper solâ vires geritur in condendo statu Regio; sed sæpissimè etiam non nisi insigni fraude illi qui nova meditantur, circumveniunt populû; ad leoninas artes accedentibus vulpinis. Nec verò sola vi regnum temere potest constitui, nisi in populo ignavo & admodum rudi. Apud omnes alios ad regna paranda certè solent juxta vim & doli adjungi, quibus nimirum queat consensio aliqua populi elici. Hinc sane adhibent initio qui novas res moliantur aliquando fraudè, quam deinde vis insequitur, ut quod illa efficere nequivit hæc peragat. Nec verò hoc circa regna solum paranda solet evenire sed etiã circa
omnes

Omnes omnino rerum publicarum species. Sic cum in Rep^a
Romanâ obtineret status popularis, & quod in eo plerum-
que fit, plebs nobilibus & Patricijs esset infensissima, & hi
implacabili illam prosequerentur odio, in tempore insur-
rexit C. I. Cæsar, Patriciosque & optimates acerrimè in-
sectans populum sibi reddidit amicum, cum & ipse tamen
Patricius amplissimus esset. Hac ratione autem, cum quæ
machinabatur, non posset in actum deducere, milite sibi
devincto & ad arma profiliens, hostiliter invasit rempu-
blicam, Populus sive persuasione sive fraude motus con-
sensit tandem in ejus Monarchiam, quæ sic satis fuisset fir-
ma, nisi subitanâ suâ insolentiâ multorum favorem per-
didisset. Effecit iterum Augustus & blandis artibus, &
additâ vi, ut status salvus manserit. Habuere quoque se
ad hunc modum initia imperij illius secularis, quod Papæ
in regiones Italiae gerunt. Extorsêrunt nimirum cuncta
quæ possident varijs dolis & malis artibus Regibus Fran-
corum, horumque successoribus superstitione laboranti-
bus, idque sensim, donec jam pleno ad eò jure omnia sibi
vindicerent, ut ne minimam sive Cæsarum, sive Imperij Ro-
mani in eis agnoscant autoritatem. Quod quo jure quâ-
ve injuriâ fiat, non est dicendi locus.

XXI. Vice versâ alij rem aggrediuntur: utentes nimi-
rum primum quidem vi, dolo tamen se deinde munientes
immutant rempublicam. Quoniam nimirum quæ vio-
lenta, hominibus per sunt molesta & maximè odiosa, ex-
cogitant illi prætextum quendam occupati imperij, popu-
loque os deliniunt. Exemplis hæc illustrare ex veteri æ-
vo necessum haud est, cum luculentissimam quasi ejus ideâ
præbeat nuperrima Anglicana mutatio, auctore Crom-
wellio, de quo haud forte injuriâ dixeris illud Maronis:

Ille dolis instructus & arte Pelasgâ.

C

Faciunt

Faciunt verò huc & illa, quæ ab Aristotele differuntur *lib. V. Polit. cap. IV. sub finem.*

X XII. Ordo vult, ut quomodo ex alijs rerump. formis regia gubernandi ratio existat, nunc quidem dispiciamus: sequentes autem summi nostri Philosophi vestigia, quæ ille operis sui politici libro quinto hoc de negotio differuit, quantum ad nostrum fecerint institutum, paucis exponemus. Docet autem capite quinto *l. c.* quomodo status popularis evertatur & degeneret, causamque hujus rei inprimis Demagogorum quos vocant, adscribit petulantia. Illi scilicet populum auribus ducunt, eumque adversus optimates & Patricios perpetuis illos proscindentes convitijs, concitant. Non potest autem non populus ita agitato à Demagogis pronus esse ad dandas turbas, cum aliàs inter plebem & eos qui supra vulpus sapiunt, plerumque pessimè conveniat. Scavit Demagogis ejusmodi olim inprimis Græcia, adeò ut concionibus eam periisse in proverbium abierit. Fuit quoque ex Demagogorum illorum numero Alcibiades, teste Plutarcho *in Niciâ*, Pericles, teste eodem Plutarcho *in vitâ ipsius*; C. Grachus, de quo *A. Ge ll. lib. I. cap. XI.* & Pisistratus, de quo Valerius Maximus & alij scribunt, quod oratione quâdam comtâ & ad auram populi captandam directâ, ita Athenienses commoverit, ut suavi loquentiâ ejus capti ac quasi fascinati oratori tam gratiose regium obtulerint imperium. Demagogi in Romanâ Republica fuere Tribuni plebis. Observavit verò Philosophus noster loco citato, oratores suo tempore Græcos atque adeo Atticos (de hisce enim illi cum primis est sermo) non tantum atque olim valuisse, idque quoniam arte militari, qua olim fuerant conspicui, essent destituti. Videre verò id licet in Iulio Cæsare. Ille enim ut ut fuerit magnus Demagogus, omnibusque modis placere studuerit popu-

populo, tantas tamen turbas dare non potuisset, nisi & lingua pariter & armis rem fuisset aggressus. Præbet verò hujus rei exemplum ingens nobis hodieque Anglia, in homine prompta in vulgus, facundia pariter & bellico robore.

XXIII. Facile quoque in statu hocce populari magni magistratus, si sint diuturni nocere possunt, sicut in omnibus alijs rebusp. Labet hoc firmare testimonio summi Philosophi, quod exstat *lib. V. Polit. cap. IIX.* & sic se habet: *Est autem & in Democratiâ & Monarchiâ & omni Republicâ commune, augere neminem præter modum, sed dare operam potius, ut parvi & diuturni honores mandentur, quam statim magni, nam corrumpuntur: neque cujusvis est hominis, secundam ferre fortunam.* Idem dicit *cap. XI. lib. cit.* Neglexêrunt prudentissima hæc monita Romani, dum Cajo Julio Cæsari præfecturam Galliæ cum potestate armorum contra leges & mores receptos ad complures annos prorogarunt: ita sanè illum armarunt contra rempublicam ad monarchiam stabiliendam. Concessum siquidem fuit Cæsari tempus sic satis longum militem in suas trahendi partes, quo stipatus impetum faceret in rempublicam, quâ de re in Epistolis suis gravissimè identidem conqueritur M. Tullius. Prudenti igitur consilio in statu præsertim populari, magna munia uni non in perpetuum, vel ad longum tempus deferuntur; namque quod ait Livius libro IV. *libertatis magna custodia est, si magna imperia non diuturna esse sinas, & temporis modus imponatur quibus juris non potest.* Certè is qui diu cum magno est imperio facile Regnum condere potest, eversâ democratiâ, sicut ille apud Livium lib. IX. ait. *Triennium & sex menses, ultra quam licet AEmiliâ lege, censuram geram, & solus geram; hoc quidem jam regno simile est.* Concludimus cum Floro lib. IV. *rer. Romanarum. Nimia felicitas*

cit as Magistratum genuit ambitionem. per quam sublato popula-
ri statu sibi dominationem vindicarunt, & demum inter se dis-
sentientes, ut consortis impatientes, viam parârunt ad monar-
chiam. Potest itidem hic status in regium facillimè mutari,
si populus mutua inter se foveat dissidia: si quoque unus
valde opulentus & liberalis vulgi favorem sibi conciliave-
rit; cuius exemplum præbet nobis respublica Florentina
in Cosmo Medices seniore.

XXIV. Dicendum nunc breviter etiam: quomodo
ex paucorum statu Regius nascatur. Fuit ille quondam
admodum frequens non solum in Græciâ, sed etiam apud
maiores nostros, in Germaniæ cum primis illis urbibus an-
tiquioribus quæ Rheno vicinæ sunt, ita tamen mutavit, ut
hodie vix una atque altera ejus compareat species. Sola
ferme veneta urbs putam suam servavit oligarchiam nisi
aristocratiam malis appellare. Vnde dici solet *Remp. ve-
netam adhuc esse virginem*, & nullam sensisse corruptionem
ut gloriatur *Camerar. cent. I. oper. subciv. c. XXXII. Bemb.
Contaren. Janot. Egnat. Vid. etiam Fulgos. lib. IV. Bodin. l. II.
c. VI. n. 222. Tolos. l. III. c. VI. n. 8. & c. XIII. n. 27.* Mutatur ve-
rò oligarchia in Democratiam & Tyrannidem vel in aliam
oligarchiæ speciem ex varijs causis, quas summus Philoso-
phus exhibet *lib. V. Polit. cap. VI.* à nobis vero adduci non
necesse est. Quando autem Oligarchia in regnum tran-
sit, tunc hic qui mutat temp. est ex numero plebis vel i-
pforum oligarcharum. Cum nimirum inter plebes &
oligarchas plerumque malè conveniat, maximè si plebs ab
omnibus omninò est exclusa honoribus, surgit aliquando
fax vulgi, utque eò expeditius omnia gerantur, ducem si-
bi vel ex plebe vel Oligarchis ipsis constituit, qui populi si-
bi obtemperantis auxilio haud difficulter ad summam ma-
jestatem potest pervenire. Sic Roma tempore Cæsaris in
pauco-

paucorum revera erat manu, ut enim Suetonius de Cæsare ait, ille societatem cum Pompeio & Crasso iniit ne quid ageretur in rep. quod displicisset ulli è tribus. Adulans ille deinde populo. spemque ei libertatis faciens exercitum duxit adversus Pompejum, & acquiescere nisi eo devicto noluit, plebs autem in optimates malè animata, contra eos Cæsarem habere ducem non recusavit. Nonnunquam ex ipsâ plebe aliquis, in primis nobilitate & divitijs prævalens dux creatur à populo; cuius rei exemplum præbet Resp. Florentina, cuius historiam quam optimè descripsit Nicolaus Machiavellus. Cosmus enim Medices Patricius Florentinus subnixus favore populi subjugum optimates totamq; rempublicam redegit. Atque ita quidem ex oligarchiâ regna enasci solent populo collaborante. Sæpe verò eo invito tale quid factitatum constat; quando nimirum unus, dissidentibus inter se, qui ad clavum Reip. sedent, divitijs, potentiâ, robore bellico adjutus rebus novis inhiat. Prudenter olim hâc in re gessêrunt sese Veneti, dum ex suis Ducem bellicum non temere creavêrunt, sed potius extraneum, quiq; adeo non erat pars Reipublicæ, potestate ejus insuper ad eò constricta, ut ultra quam in mandatis habebat non posset progredi: quod tamen hodie negligitur, sed forte non sine reipublicæ magno periculo. Testatur alias Iovius lib. I. Histor. de Rep. Venetâ ita. *Neminem, temere ex optimatibus, qui vel insigni virtute, vel spiritu in gerendis rebus cæteris antecellat, nimio plus crescere, vel collectâ gratiâ potentem & clarum fieri patiuntur.* Porro etiam Resp. Carthaginensis ex parte potiore fuit olim oligarchica, sed sæpe parum absuit quin Duces bellici eam invadentes omninò everterent. Tale quid sanè conatus est Hanno: ut disertè ait Justinus lib. XXI. c. XIV. Quantum verò diuturni magistratus ijque magni valeant in omni rep. ad ob-

ruendum

ruendum statum supra diximus: Meretur quoque hac de re legi *cap. X. lib. V. Polit.*

XXV. Ordo jam nos ferret ad Aristocratiam, ut quomodo ex eâ Regnum oriatur, doceamus: sed ex ijs, quæ de Oligarchiâ diximus, omnia jam sunt clara, quod peregre-
giè itidem observavit Aristoteles, quando *cap. VII. lib. V. Polit.* statim sub initium sic loquitur: *In Aristocratiis verò seditiones existunt, aliæ quidem ex eo, quod pauci honorum sint participes: quâ re expositum est & oligarchias permoveri: nam & aristocratiæ est quasi oligarchia, si quidem in utrâque pauci sunt, qui præsent, etsi non eâdem ratione pauci.* Cum præ-
terea regni quoque species non sit una, optimo jure nunc etiam agendum esset, quemadmodum una ex altera oriri possit; neque enim hæc sunt adeò vulgaria & inutilia, sed ingentem habent usum. Fiet verò id ipsum à nobis in sequentibus passim; ut adeò nunc his omnibus non sit neces-
sum imorari.

XXVI. Sed de ortu Regnorum non est quod verbum amplius addamus: transeundem nunc ad nobilissimam materiam de illorum mutationibus, harumque causis. Mutari verò regna non minus atque alias posse resp. forte in dubium vocari nequit, cum omnia in hoc universo corruptioni sint obnoxia, imo sæpius opinione celerius funditus evertantur, neque ad maturitatem perveniant. *Quid enim erit stabile inter homines & ita immobile, ut nullam patiatur mutationem, cum omnis noster status sub perpetuo motu consistat, ut ait Imperator in Nov. 7. c. 2. in pr.* Hinc sanè adeò nusquam fere societas tam perfecta unquam potuit coalescere quin suis quasi conatis nævis laborans plurimis insuper agitata factionibus tandem collabascens omninò perierit. Et verò ut de externis nunc non dicamus; malorum internorum tanta datur copia, ut casus ferme sint
infini-

infiniti, ex quibus omnibus occasio alicujus mutationis
oriri possit, quas proinde omnes enarrare hic velle inanis
fuerit laboris, præsertim cum possint ex diligenti historia-
rum lectione peti.

XXVII. Sunt autem mutationes regnorum non u-
niusmodi ut etiam quarumvis aliarum rerum publica-
rum. Docuit nos hoc summus Philosophus, cujus ipsissi-
ma lubet adducere verba, quæ cap. IV. lib. V. Polit. legun-
tur: *Mutant autem, ait, resp. alias quidem vi alias dolo: vi
quidem vel statim ab initio vel posterius vi cogentes. Nam et-
iam dolo est duplex: nam alias quidem principio adhibito dolo
volentibus civibus mutant Rempublicam, post deinde in vitio
retinent.* Sunt certè hoc modo interitum passa amplissima
Regna, fraude scilicet pariente proditorem, ut loquitur
Pseudo Fenestel. c. I. Et verò occulta versutia plus sæpe
nocet rebusp. quam vis aperta, cum hæc melius, illa diffici-
lè possit prævideri: Hinc sanè Aristoteles per fraudes ac fal-
lacias tam callidè resp. mutari observavit, ut vulgus quid
fiat, vix sentiat. Artes hæc si quis alius calluit degener
Davidis filius Absalon. Ut enim 2. Samuel. cap. XV. v. 6. di-
citur, furatus est corda Israelitarum, suisque simulationi-
bus & blanditijs populum quasi fascinavit. Neque ma-
chinationes ejus omninò fuèrunt irritæ, sed primò qui-
dem sic satis feliciter res successit, ceu legere est l. c. Hisce
& similibus technis adhibitis quam sæpe multi regiam
majestatem & comparare sibi sint conati, & aliquando et-
iam comparaverint, historiarum conditores passim confi-
gnârunt: neque etiam nostri ævi exempla defunt. Spe-
namque meliora consequendi illecti homines libenter
statum rerum præsentium suæ reip. mutatum vident: eâ-
que opinione adducti, arma in eos qui rerum potiuntur,
capere interdum non reculant, quâ tamen in re falluntur
sæpissi-

sapissimè; cùm re ipsa se in pejorâ sentiant delapfos consilia.

XXVIII. Mutationes verò non uno eodemque modo existunt omnes, sed nunc ex magnis, nunc ex parvis rebus, nec minus ex illis quam his per frequenter. Observavit hoc Aristoteles *lib. V. Polit. cap. III. & lib. eod. cap. IIX.* ubi notanter dicit. *Exiguum maximè ex cavendum: occultè namq; obrepit detrimentum; quemadmodum facultates parvis sumtibus saepe iteratis consumuntur. Latet autem detrimentum, eo quod non fiat univèrsim: capitur namq; mens ab ipsis tanquam captione sophisticâ: si singula exigua, & omnia & c.* Et si autem initia horum motuum sint leviuscula, nec alicujus videantur esse ponderis, progressu tamen temporis valde excrescere, & immane quantum nocere possunt, cum omnia tendant in Reipublicæ exitium. Et quemadmodum in corpore humano parva illa negligenda non sunt, quæ tandem quotidie adaucta mortem queunt inferre, ita nec quæ in rep. occultis gressibus, & laneis quod, dicitur proserpunt pedibus mala insuper erunt habenda; sed adhibitis in tempore remedijs, si non removeri possint, & omninò opprimi, saltem tamen ne latius serpent, sedulo erit annitendum. Experti utique sunt non sine damno suo Romani, quantum exigua illa neglecta, progressuque temporis aucta nocere, quamque immensam malorum copiam trahere secum possint. Leve nimirum eis videbatur contra mores majorem Cæsari in plures annos prorogare vim Imperatoriam, cum facile conjecturam capere potuissent, aliquid monstri eum alere; quod nimis tamen seriò, eventus eos docuit, ut parvula ejusmodi initia in mala plerumque maxima degenerant. *Quemadmodum, ait summus orator Demosthenes in 4. Philip. in privatâ, sic etiam in rep. desidia & socordia quotidiana, non in singulis statim, ut quidq; est neglectum,*

neglectum, sed in summâ rerum apparet. Est autem prudentis Consiliarij, non modo præsentium lapsuum cernere occasiones, sed & futurorum prospicere, illisque omni industriâ occurrere. Longè enim si provideantur, facilè aliquo remedio præcaveri possunt: verum ut dum te propius appetant, cuncteris, nullâ, morbo incurabili jam facto, opportunâ curatione sanantur. Accidit enim, quod de hecticâ febrî a junt medici, ubi scilicet primum aliquem in it, facilem esse curatu, sed cognitu difficilem: progressu verò temporis non percepta nec curata facilem esse ut cognoscatur, at ut quis eam sanet per difficilem. Sed hæc duntaxat incidenter,

XXIX. Possunt Regna mutari in alias rerump. formas, sicut monarchia Rhodiensis ob beluinam Hegesilochi Rhodiorum Regis voluntatem & luxuriam abiit in Aristocratiam. Vide Athenæum *lib. X. de ipnos, c. V.* vid. Orof. *l. IV. Flor. l. II.* Eutrop, *l. I. Liv. l. V.* Plutarch. *in AEmil.* Plin. *de vir. Illustr.* Romæ ejectis Regibus primò etiam ad optimates summa potestas fuit devoluta. Sed huic rei pertractandæ tempus nunc quidem impendere nolumus, relicturiam cuiusvis diligentia, & in evolvendis historijs industriâ. Est verò non solum in Regno, sed & alijs quibusvis rebusp. probe distinguendum inter omnimodam everSIONem, & aliquam conversionem. Hæc facit, ut aliquo modo corrumpatur resp. non tamen in totum, sed ratione transmutationis in aliam nimirum speciem, quæ deinde, si probe rebus prospiciatur, stabilis esse potest, & sub quâ subditi non minus atque sub priori vitam sic satis felicem, imò nonnunquam feliciorum degunt. Illa accidit, quando nullâ novâ formâ indutâ Regnum in totum aboletur. Fieri hoc vix potest, nisi forte ad tempus aliquod, cum, ut nunc sunt mores hominum, gens sine rep. vix queat vivere:

D

nisi



nisi enim sui ipsius accelerare velit excidium, omninò adesse debent, qui bonos contra malorum insultus tueantur, vitiosos puniant, judicia instituant, hostiles invasiones antevertant &c. quæ omnia summæ potestatis sunt capita. Penes quem verò est summa hæc potestas, ille regit rempublicam, five sit unus five plures. Ut enim ex Philosophi nostri politicis constat, à dispositione τὸ κρείττον variant respUBLICÆ. Frequentius verò Regna mutata statim in aliam transeunt rempublicam: quæ mutationes quomodo contingant, nunc est dicendi locus.

XXX. Verum ne sic in incertum nostra vagetur dissertatio, Regnorumque mutationes summam quasi comprehendamus, considerabimus eas secundum quatuor genera causarum, quarum una si mutatur, & ipsum regimen mutationem subire necessum habet. Primò omnium examinabimus causam finalem, quippe cum naturam rerum, noscere nequeamus, nisi varias eorum, si forte plures sint, investigaverimus fines. Rectè namque & ordine aliquid factum tum demum censendum est, cum ad eum finem pertingit, ad quem fuerat destinatum. Omnia verò Regna unum eundemque sibi non habere propositum scopum, ut verissimum est, ita eleganter demonstratur à summo Philosopho. *cap. X. lib. IIX. Eth. Nicom.* Cum enim ibi omnes rerum formas, tam rectas quam aberrantes enarrasset, addit tandem. *Quarum similitudines & quasi exempla sumere etiam in familiis quispiam possit.* Quemadmodum igitur in societate domesticâ non omnium eadem habetur ratio, ita neque in Regno, cujus vestigia tam luculenta in illâ reperiuntur, ut Aristoteles *lib. I. Polit. c. 2.* aliam causam, quod olim plerumque in Regna coierint homines, afferre nequeat, quam quod in familiâ aliquâ viventes unius imperio obtemperare fuerint assueti. Iamque videmus,
aliud

aliud imperium esse Patrisfamilias in suos liberos, aliud in
servos. *Patris enim*, dicit summus magister *l. c.* capite ni-
mirum *decimo lib. IIX. Eth. Nicomach. ergo filios communio*
Regni formam habet: nam patri sunt cura filii, unde etiam Ho-
merus Jovem patrem appellat: paternum enim imperium Regnum
vult esse. At apud Persas patris imperium tyrannicum est, ut un-
tur enim ut servis filii. Tyrannicum verò est heri erga servos, in
eo enim id quod hero utile est agitur. His planè siu ilia videre
potesis cap. IV. lib. III. Polit. Clarum exinde fit, ut paucis
nos absolvamus, in omni Regno imperantis utilitatem &
parentium spectari vel ex æquo, vel illius primariò & per
se, horum non nisi secundariò & per accidens. Non ra-
rò autem contingit, ut Regnum aliquod civile, subdito-
rum quærens salutem, degeneret, ut à fine pristino planè
desciscens, tantum regentium curet commodum. Non-
nunquam se res habet modo huic planè dissimili: neque
enim desunt exempla, quod imperium aliquod herile, sive
lenitate & ingenti Regis pietate, sive vi vel fraude paren-
tium inceperit in magis civile vergere. Mutationes hæc
non usque adeò sunt nullius momenti, ut negligendæ o-
mninò sint, quia aliquid essentielle reip. attingunt. Exem-
plis hæc illustrare supervacaneum ducimus, cum pleraque
Europæa etiam Regna nutent, & modo huc modo illuc
propendere videantur, imo jam tum maxima eorum pars
multum herile habet admixtum.

XXXI. Cum præterea omnibus hominibus non
sit propositus unus vitæ scopus, quod de felicitate & Sum-
mo bono non nihil varient mortalium sententiæ, dum qui
libet ex suo vitæ genere hoc æstimare satagat: ita etiam
sunt diversi ut rerump. omnium, ita etiam Regnorum sco-
pi, quod & hæc felicitatem in aliâ atque aliâ, re colloca-
tam putent. Quæ autem vitæ genera præ alijs emine-
re

Philosophus *lib. 1. Eth. cap. V.* asserit, ea etiam in omnibus rebusp. possunt considerari, cum hæ non minus atque privatus aliquis homo unum præ reliquis sibi sumant persequendum. Posuit verò Aristoteles primo loco eos, qui voluptuariam sectantur vitam, collocatam in eâ putantes summam hominis felicitatem; quam sententiam post Aristotelem præ alijs Epicurus fovit, etsi non desint qui falso ei hoc tribui sentiant. Regna autem, voluptatibus unicè dedita, non omninò defuêrunt, etsi non adeò fuerint frequentia. Fuit sanè omninò tale Assyriorum & Persarum sub nonnullis. Regibus imperium. Ipsi verò Reges populum occultis artibus; effoeminatum redderunt, ut scilicet delicijs & ineptijs ejusmodi debilitatum in officio continerent, quod alias vix facere potuissent. Sed quomodo summum populi alicujus Bonum in eo tuto reponetur, quod hominem bestijs æquiparat? Secundum, in ordine à Philosopho nostro observato, vitæ genus est civile, quod honorem & potentiam pro fine habet. Hujus generis Regnorum ab omni ævo integra fuit copia, quæ in id unicè quasi laborârunt, quo modo alijs possent esse terrori. Bellum ergò ex bello ferentes vicinos laceffivêrunt, sui que imperij fines latissimè quæsi verûnt extendere. Fuêrunt autem tales omnes Monarchiarum conditores, quibus illud *plus ultra* adeò fuit pro scopo, ut acquiescere non potuerint nisi in mediâ constituti acie.

XXXII. In tertiâ classe posuit Aristoteles eos qui virtutis studium amplectuntur, comparantes sibi interim rerum necessariarum quoque sufficientiam, quos veram tenere felicitatem omninò dicendum est. Hinc sane Gorgias etiam Sophista à Socrate sollicitatus, an Persarum Regem crederet felicem, nescio respondit quantum virtutis pos-

tis possideat. *Brus. de Regno Persico.* Sed, ut quæ est humani ingenij imbecillitas, paucissima semper talia fuere imperia, nisi forte exempli loco adducere velimus id quod in Hebræos habuit Deus opt. maximus: qui ut prudentissimus Legislatores tales eis præscripsit Leges, quibus & vera felicitas & propria eorum salus unicè fuit proposita.

XXXIII. Quarto demum loco offert sese multitudo eorum, qui vitam colunt *χρηματιστήν*, omnemque curam & industriam adhibent ut ingentibus thesauris congestis bene, ut sibi persuadent, vivant, ex quorum sententia sic loquitur Satyricus.

*Omnis enim res,
Virtus, fama, decus, divina humaneque pulchris
Divitiis parent: quas qui construxerit, ille
Clarus erit, justus, sapiens, fortis etiam & Rex,
Et quicquid volet:*

Et quia opes externo suo splendore mortales tam egregiè captare possunt, imo animos eorum plerumque planè fascinant, hinc meritò cum Poetâ exclamamus.

*Quid non mortalia pectora cogis
Auri sacra fames?*

Ex omnibus verò Regnis quæ divitias pro summo quasi fine habuere, produxeris denique (nec enim ita initio animatus fuit generosus ille populus) Romanum. De hoc sane ita Petronius.

*Orbem jam totum victor Romanus habebat,
Qua mare, qua tellus, qua sidus currit utrumque.
Nec satiatus erat. Si quis sinus abditus ultra,
Si qua foret tellus, fulvum qua mitteret aurum,
Hostis erat, fatisque in tristia bella paratis,
Quærebantur opes.*

Mithridates item apud Salustium ita loquitur: *Romani arma*

ma in omnes habent, in eos acerrimè, quibus victis spolia maxima sunt. Verosimile tamen viderur, divitias nunc populum non tam propter sese, quam potentiam suam augendam expetiisse. Sic sanè dicit Sallustius, *Romanis cum nationibus, populis, regionibus cunctis una vetus & bellandi causa est, cupido profunda imperii & divitiarum.* Et ut Galgacus apud Tacitum ait. *Quos non oriens non occidentis satiaverit.*

XXXIV. Ex his quatuor porro hominum generibus in omni Regno plerumque unum aliquod eminere solet, quod ut varijs sese habet modis, ita si mutatur, & ipsum regimen simul pristino excutitur statu. Patet hoc ipsum ex mutatione etiam Regni Hebræorum. Postquam enim Deus opt. max. Israelitas hætenus monarchicè gubernaverat, eosque tali imperio regendos sibi sumserat, quod unice eorum attenderet utilitatem, veramque humanam, quatenus illa in hoc mundo obtineri potest, promoveret salutem; illi vesanâ quâdam amentia, hoc vitæ genus, quale tamen cuilibet revera exoptandum erit, exosi, non sine ingenti repudiavêrunt damno suo. Senserunt siquidem deinde malè rem cedere, cum ex imperio sic satis liberali in servitutem se viderent prolapsos; nec enim fieri poterat quin pristino vitæ statu excusso, tota resp. immutaretur. Sed de causâ finali, quantum ad id ut Regnum mutetur, conferat, satis fortasse est dictum.

XXXV. Causa formalis in omni coetu civili est ipsa reip. constitutio, quæ civitati est pro anima. Definit eam Philosophus *lib. III. Pol. cap. IV.* quod sit *ordo civitatis, cum in aliis magistratibus, tum in eo maximè qui omnium est princeps.* Quibus verò in rebus illud *νέρον* absolvatur, non una omnium est sententia, potissima ejus tamen capita recensentur *lib. IV. Polit. cap. XIV.* Probè verò observandæ sunt quæ secundum hanc causam fiunt mutationes: et hænim reliquæ

quæ nullo modo sanè negligendæ, sed maximi sint mo-
menti, plerumque tamen conjunctæ sunt cum ijs quæ se-
cundum causam formalem contingunt. Duplici autem
modo in omni Regno circa hanc causam oriuntur mutati-
ones. 1. ut præsens status in totum evertatur & funditus
percat. 2. ut non quidem omninò, ex parte tamen con-
cidat, neque planè desinat esse regnum, sed in alteram
Regni mutetur speciem. Habet hoc scilicet Regnum com-
mune cum alijs rebusp. quod de his elegantissime obser-
vavit summus Philosophus *lib. V. Polit. cap. I.* quando sic lo-
quitur. *Nam alias quidem (seditiones movent) adversus
statum Reip. ut ex eo, qui nunc est, alium instituunt (ut eo demo-
cratiâ obligarchiam, vel ex oligarchiâ democratiam, aut rep.
& aristocratiam ex his, aut has ex illis.) Alias verò non adversus
reip. statum, qui nunc est: sed eundem quidem statum esse volunt,
in sua veropotestate hunc esse volunt, ut oligarchiam seu regnum
& monarchiam. Præterea de eo quod magis & minus, ut vel oli-
garchiam magis aut minus reddi oligarchicam, vel democrati-
am magis aut minus reddi democraticam: itemque in reliquis re-
busp. ut vel intendantur vel remittantur.* Exemplis hæc pro-
bare quid esset aliud quam totum orbem non tolerandæ
arguere inscitix? ab his enim mutationibus vix Regnum
sibi poterit cavere. In Regno Germaniæ species mixta diu
quidem obtinuit, plus tamen olim revera potuère Impe-
ratores quam hodie. In Galliâ contra status ante hac sic
fatis fuit mixtus, cum tamen hodie Regnum illud *παρα-
σιτικόν* oprimo jure possit dici. Sic Regnum Turcarum,
Rufforū, Persarum, Tataricum, magni Mogolis, simplex est
& herile. Gentibus sane Asiaticis non hodie duntaxat sed
& jam olim placuit dominatus; ita ut ad eum quasi com-
positæ videantur magis quam Europæ gentes quod & Ari-
stoteles suo ævo observavit *III. Polit. cap. X.* Quanquam ho-
die

die apud Turcas quasi in consortium imperij videatur sen-
sim miles venire, prætorianus præcipuè, quem Ianitzaro-
rum nomine vulgo appellitant, ut qui non tantum heri e-
dicta parum sæpe reverenter habet, sed quoque jam bis
iniquam manum jugulo suorum Othmanidarum admove-
re non dubitâvit.

XXXVI. Causa efficiens (ut relicta causa formali ad
hanc nunc pergamus) est is qui imperio præest. Est autem
duplex, principalis & Instrumentalis. Causa efficiens
Principalis in absoluto imperio est Rex unus; in mixto præ-
ter eum proceres, qui una summam potestatem partici-
pant, sive ex parte sive æqualiter. Oritur verò mutatio
non semper quoad statum sive formam regiminis, sed & a-
liquando quoad eos qui regunt vel per se, vel nomine alte-
rius, ita, ut status quidem maneat salvus, mutetur tamen
Rex, vel quos ille constituit magistratus. Inquit hoc Phi-
losophus, quando in capite longè elegantissimo *decimo sci-
licet lib. V. Pol.* distinguit conjurationes quæ in ipsam Prin-
cipatum, & quæ fiunt in corpus dominantis. Licet autem
hi motus non directè petant remp. sed duntaxat Regem;
illa tamen illæsa vix potest evadere, cum fieri vix queat,
ut non salvo Principe Regnum, cuius ille est caput, mane-
at incolume. Audimus, imò quotidie videmus, maximè
in Regnis mixtis inter Regem & Proceres plerumque male
convenire, dum utraque pars suam augere intendit pote-
statem. Talis simultas nostrâ memoriâ in Britannîâ tam
lethalem sortita est exitum, ut optimus Rex plane tollere-
tur è medio. Mansit status illo trucidato salvus, (neque
quicquam cœpit detrimenti: imò sub Protectore plus regij
imperij jam habet quam sub Rege Carolo multisque An-
tecessoribus. Vt autem hæ mutationes semper non careant
periculo; sic admodum noxiæ sunt, si imprimis Rex amet
præsen-

præsentem, statum prætereaque virtute sit instructus, ut
par sit rebus magnis gerendis.

XXXVII. Causa efficiens instrumentalis sunt quo-
rum operâ Rex utitur in administrando Regno. Quis
quid damni capiunt, & ipsum Regnum jacturam subit.
Sunt autem vel res vel personæ. Ad res referimus domus,
agros, munimenta & arma regia, maximè verò pecuniam.
In his ut præsertim Regni collocatum est præsidium, ita si
mutentur, evertantur vel pereant, eandem fortunam ex-
peritur & resp. Multum imprimis refert, an redditibus
publicis abundet Regnum, ut par sit rebus præclaris ge-
rendis, nec pecuniæ inopiâ impeditum cogatur à præclaro
abstinere proposito. Talia autem bona publica sunt ve-
ctigalia, portoria, salinæ, venæ metallicæ &c. De his om-
nibus idem dici potest quod de vectigalibus disertissimus
Tullius in epist. ad Q. Fratrem observavit, cum ita ait. *Im-
perium sine vectigalibus retineri nullo modo potest.* Nolumus
autem videri statuisse, hoc prætextu Regem pro lubitu ve-
ctigalia posse augere, vel nova instituere, cum hoc non li-
ceat nisi solâ publicâ utilitate & necessitate sive totius rei-
publicæ, sive in herilibus rebus publicis ipsorum domi-
nantium urgente, ut rectissimè judicatum à Francorum Se-
nato anno MDLVIII. & curia Paris. anno MDXXXIV. Vide Bo-
din. lib. I. n. 169. Talia tributa recte vocat *Ulpianus* nervos
rerump. Et vero teste Tacito lib. IV. annal. *neque quies
gentium sine armis, neque arma sine stipendio, neque stipendia sine
tributis haberi queunt.* Quam ingens verò damnum Re-
gno immineat si detrimenti quid illa capiant, Neronem
docuit senatus Romanus. Cum enim illud hominis mon-
strum omnia vectigalia tollere, eaque donare promiscuè
vellet: prudentissimè Senatus judicavis, *dissolutionem impe-
rii futuram si fractus; quibus resp. sustineretur diminuerentur:*

E

quippe

quippe sublati portorii sequens, ut tributorum abolitio exposu-
laretur. Et vero illa etiam telonia atque vectigalia à Caro-
lo IV. Electoribus sive donata sive oppignorata mirum
in modum Imperatoriam majestatem diminuérunt, &
reip. nostræ multa attulère mala; quorum tamen revoca-
tio fortassis haud minus vehementer indubiè præsentem
turbaret statum.

XXXII. Inter Personas porro primò omnium ma-
gistratus, Iudices & Consiliari, sunt attendendi; quibus
Regnum nullum unquam carere potest. Insurgitantem
aliquando adversuseos populus, ubi quidem resp. manet
falva, sed tamen causa efficiens Instrumentalis mutatur.
Occasione verò talium motuum nonnunquam ipsum Re-
gnum damno afficitur, quod Hispania profectò sentit ad-
huc hodie: cum enim in motibus à populo adversus magi-
stratum concitatis non populi sed hujus Rex tueretur
partes, nobilissimis excidit Provincijs, imo excidio sæpe
Regnum hoc fuit proximum. Cum in Gallia Rex non adeò
pridem staret à partibus Cardinalis Mazarini, contra quem
tota fere Gallia insurrexerat, se & Regnum non levibus
exposuit periculis.

XXXIX. Post magistratum porro considerandus est
miles. In hoc vero probe attendendum est, an sit lectus
vel condititius, in Regno vel extra Regnum, alià enim at-
que alià ratione se habet. Nullum sanè Regnum proprijs
armis destitutum unquam securum esse potest, quibus fi-
cari, à fortunæ totum dependet inconstantiâ. Atque
in hâc sententiâ semper fuère viri prudentissimi, nihil esse
eâ potentiæ famâ infirmius, quæ non propriâ suf-
fulta sit virtute. Cum autem miles Regno sit pro muni-
mento, ad ejus mutationem multum potest conferre sive
impejus sive deterius mutetur. Si ante fuit bellicosus, la-
boris

boris patiens, ducibusque suis obediens, postea verò fiat
imbellis, ignavus, immorigerus, spoliisque tantum &
prædæ inhiet, labefactatæ sanè sunt vires Regni, & Rex me-
tuere sibi debet à vicino potente, si forte sit inimicus. Quan-
tas turbas dare possit, multi Imperatores Romanorum in-
primis seculo tertio sunt experti. Experitur idem hodie
Polonia, quam miles fere pessundedit, de quo toto nego-
tio optimè differit Simon Starovolscius in suâ Polonia, &
qui sub nomine Cyriaci Thrasymachi edidit epistolam de
Iustitiâ armorum Suecicorum in Polonos.

XL. Causam materialem circa quam versatur Re-
gnum constituunt Res & personæ. Illæ quæ sunt & quo-
modo dividantur, vid. in disp. de different. Regn. habit. sub
Ampliss. *Domino Praside*. Quoniam verò magna earum est
copia, singulas examinare, quantum ad Regni mutatio-
nem conferant, nolumus, sed duntaxat procerto poni-
mus, cum eis una crescere & decrescere Regnum. Majus
in personis situm est momentum, quæ cum parenti vel
imperant, de illis paucis agemus, cum de his ad causam
efficientem differuerimus. Patere dicimus omnes qui non
sunt imperij consortes, inter quos primum obtinet locum
conjax, quam inusitato exemplo in consortium imperij
duxit Justinianus Imperator. Omnes hæ personæ, quam-
vis non semper directè, ex adverso tamen varijs modis sta-
tum Regni possunt evertere. Quantum nocere queant
Reginæ, & sacræ & profanæ testantur historiæ. Ad quæ
facinora non instigavit Achabum Regem impia Iezabel?
quid non est ausa truculenta Athalia? nonne Assyriorum
Monarcham Ninum Semiramis uxor è medio sustulit?
Conqueritur adhuc hodie Gallia de matrimonio Regis sui
inito quondam cum Catharinâ medicæ. Et verò erat illa
educata in statu merè herili, atque ita præsentem Galliæ
statum

Statum sic satis civilem odio habebat, qui etiam ex eo tempore sensim degeneravit in dominatum. Fratres Regis idem possunt; quod expertus est Ericus Rex Sueciæ, datus à fratribus in vincula. Liberos Regios bene educatos, morigeros Patri, neque novis gaudentes rebus non immeritò tam regiæ domus quam Regni vocamus munimenta. Si verò degenerent, motique cupiditate regnandi in Patris conspirent necem, sive quocunque alio modo ei adversentur, periculum imminet Regno. Absalon sanè nisi morte fuisset præventus, ingentibus patrem suum affecisset malis. Quid non adversus suum parentem tentavit Henricus V, Henrici IV Imperatoris filius? coniecit sanè eum ausu nefando in vincula, ut modò Cæsaream ante tempus nancisceretur coronam. Simile quid à cognatis Regijs in aulâ viventibus metuendum est, si in Regem male sint animati. Dantur præter hos, in Regnis præsertim mixtis, nonnulli qui ex parte imperant & ex parte parent, quos vocamus Procures sive Ordines imperij: quorum, quia in antecedentibus passim facta est mentio, jam non meminimus.

XLI. Maximè verò considerandus est totus populus: prout enim ille se aliter atque aliter habet, ita & Regnum unà cum eo augetur vel imminuitur. Spectari verò ille debet secundum partes principales, quæ sunt anima & corpus. Ex his namque unicè dijudicandum est, quid velit & possit, & an amet statum præsentem eique sit aptus. Si enim is qui erat numerosus & fortis reddatur imbecillus & exiguus, detrimentum capiunt vires reip. In primis verò spectandus est animus, qui, si virtuti est imbutus, non potest non ad egregia quævis aspirare; & verò quomodo mutatur animus ita & ipsum Regnum. Evenit namque interdum, ut populus ferox, rudis & incultis moribus educatio-

cationis & informationis auxilio in rectæ rationis gyrum
sit reducendus, eum ut nunc in officio contineas alijs opus
est artibus, quam quibus usus es antea, cum adhuc bellum
quasi gereret cum rectâ ratione. Animus porrò humanus
perficiendus est virtute, quippe ex quâ unicè æstimandus:
est autem ea duplex, moralis & intellectualis. Ceterum cum
hæc non tam necessariò requiratur in populo quam illa,
potissimum attendi debet moralis, quam ut excolit vel ab
eâ recedit, ita alio atque alio modo sese habet ratio impe-
rij. Ut enim nunc tantum de fortitudine, quam Aristo-
teles primo posuit loco, quamque nonnulli simpli-
citer dixerunt virtutem, dicamus; quantum interest po-
pulum esse fortem & paratum adire pericula? num talis
jugum sibi imponi patietur? num feret id quod vecors &
rudis? non sanè, imò non facilè unius feret imperium.
Quam primum verò à virtute pristinâ deficiens, genio suo
indulgere incipiet, dominantium sese prostituit libidini.
Et interdum illi qui imperium tenent, arcanis artibus popu-
lum ad voluptatem solem ducere, ut ita viribus ejus ener-
vatis firmum sibi comparent dominatum, quem certè in-
genus qui dulcedinem libertatis semel gustavit, difficilè
ferret. Egèrunt ita rem suam Reges Persarum ceu obser-
vavimus th. xxxi. callidissimè verò primi Romani Cæ-
sares. Cum ea nimirum gens esset ferox, generoso ani-
mo, imò planè nata ad hominum interitum & urbium stra-
gem, infensissimoque in statum Regium animo, Cæsares
in obsequio hanc retinere non potuèrunt nisi fracto gene-
roso ipsius animo. Concesserunt ergò vestes pretiosas, ther-
mas, theatra, opipara convivia &c. quibus delitijs invi-
ctum antea Quiritum animum ita inescârunt, ut veteris vir-
tutis immemor & libertatis servitutem servire non recusa-
verit, dummodo in omnis generis volupsate vitam liceret

transigere. Artes has & quomodo sint adhibitæ, passim describit Tacitus.

XLII. Hæc de mutationibus Regnorum nunc quidem dicta sufficiant. Potuissent sanè longè uberius omnia tradi, si singula, minuta etiam pro dignitate examinare voluissemus. Verumenimverò haud difficile ad eum, quem nos secuti sumus modum omnia regio statui sive profutura sive nocitura probe queunt expendi. Ceterum, quemadmodum circa ortum, ita quoque circa interitum Regnorum se res habet. Ut enim de illo addamus verbum, duplici hic accidit modo 1 ut planè nulla alia sequatur resp. 2 ut in aliam transeat reip. formam quod fieri frequentius solet. Ita apud Romanos pulsus Regibus summa reip. ad optimates recidit, mox ad populum.

XLIII. Arque mutationes quidem & interitus Regnorum sic evenire solent: investigandæ verò nunc etiam earundem causæ: quippe quum harum cognitio demum civilem prudentiam absolvat. Est autem illud non nihil difficilium, quoniam non omnia quæ huc faciunt ab Aristotele, accuratissimo alias magistro sunt tradita aut tradi potuerunt: idque quoniam divinæ providentiæ modum non satis perspectum habuit, quæ tamen in mutandis regnis præcipuum quasi dat momentum. Sed & opus eius Politicum lacunis ac mendis passim hiat atque obscurum est: ut nec ea quæ tradidit vir summus, suum inde queant usum adferre.

XLIV. Facimus nos omnium mutationum causam triplicem: super naturalem, naturalem, & moralem. Causa super naturalis est Deus optimus maximus, qui omnia Regna in suâ tenet manu, ea cui vult defert, scindit, transfert, que ab uno in alium. Ille namque fame, peste, bellis, incendijs, exundationibus, terræ motibus, dissipat, absunit, delet

delet totas urbes, familias, gentes, regiones, resp. Regna
& monarchias, ut innumeris in locis testatur Sacra Scri-
ptura; cum primis videatur *Amos IX. Jerem. XLIX.*
Ezechi XIV. &c. Neque enim eorum quæ fiunt in rep. cau-
sa remota usque adeò est Deus noster, ut non sæpe extra
ordinem moveat voluntatem hominum, ut tam in rep.
quam regentium feratur perniciem.

XLV. Divinam quoque providentiam esse in rebus
humanis, tam certum est quam Deus ipse; & qui hoc nega-
re velit, eum omninò hominum numero, utpote eo indi-
gnum, exterminandum statuimus. Præterquam enim
quod singulis fere in paginis id dicat Sacra Scriptura, illu-
stria ejus quotidie testimonia in rerum naturâ conspici-
mus, quæ omninò fateri cogunt homines, revera divini
numinis nutu omnia administrari & sustentari. Nec verò
excusari merentur qui videntes tantas ac tam subitas mu-
tationes, ruinas & interitus florentissimorum Regnorum
& rerumpub. illustrium, inconstantiam & iniquitatem va-
riantis se in momenta fortunæ, totarum gentium excidia
& interneccionem, attoniti admiratione stupent, distractiq;
in ancipites cogitationes hærent, dubitantes, an etiam di-
vina potentia curet res humanas & an non casu cocant im-
peria & rursus casu dissiliant & dilabantur, vel demum
annon solis consilijs humanis aut viribus constituentur &
conserventur. Gravissimæ sanè passim de inconstantia for-
tunæ in imperijs extant querelæ. Lucanus ait.

Summisque negaturna

Stare diu, nimioque graves sub pondere lapsus.

Et Seneca

Non sic Libycis Syrtibus æquor

Furit alternos volvere fluctus,

Non Euxini turget ab imis.

COB-

*Conmota vadis unda, nivale
Vicina polo, ubi ceruleis.
Immunis aquis lurida versat
Plaustra Bootes: ut precipites
Regum casus fortuna rotat.*

Et Pompejus prælio Pharsalico victus, apud Cratippum Philosophum multa disputavit contra providentiam, quod in causâ justiore, ut ipse contendebat, à Deo desertus esset. Verum enim verò ex Sacris literis abundè potest demonstrari, omnes resp. omniaque Regna legitimè in primis parta divinæ majestati singulari esse curæ, cujus etiam non nisi permisso damno afficiuntur vel pereunt. Deus enim est qui conterit fortes, & alios stare facit pro illis *Iob. XXXIV.* qui regna habet in suâ potestate, ea constituit, & in quem vult, transfert *Daniel IV.* Nobile hujus rei exemplum habemus *lib. I. Reg. cap. XII.* Cum scilicet decem tribus populi Israclitici à Rege Re habeamo deficerent, & ille, quod sanè non injustum videbatur, eas armis ad obsequium vellet redigere, prohibuit Deus, dicens expressè, hoc omne à sese esse factum.

XLVI. Deum vero asseritur, fatale quid sæpenumero subesse mutationibus rerump. observandum tamen est, nos vocem fati non sumere pro inevitabili quâdam necessitate, ut alias à multis solet explicari quemadmodum *Ma. lib. I. 2. Astron.* fatum ipsum inevitabile, *Plato in Protagor: § VII. de ll. αναγαίαν τύχην* Aristoteles *libr. de mundo cap. VII. εὐμαρμόνην ἀδραστίαν αἰσάν* vocat. Nobis scilicet est ipsa divina providentia, quod etiam ex *Piccol. gr. II. cap. XXXIV. August. lib. V. de civit. D. c. I.* & ipso potissimum usu loquendi satis constat. Alias si ex Stoicorum sententiâ fatum sumas, rectè scripsit Augustinus, fatum nullum esse. Et quamvis proinde nos in mutationibus rerump. divinæ providentiæ magnam

gnam vim adscribamus, non admittimus tamen illâ fata-
lem & inevitabilem necessitatem importari, ita ut sublatis
medijs omnibus illi soli everfiones rerump. & quidem
summè necessarîo adscribantur, quippe quoniam hoc do-
gmate tollatur rerum contingentia & omnes damnentur
consultationes & deliberationes. Quid vis veritatis ipsi-
met Nicolao Machiavello, parco alias numinis cultori, ex-
presserit, ut intelligatur, adferam quædam ejus verba ex
cap. XXV. tractat: de Principe. *Haud illud mihi obscu-
rum est, inquit, ejus sententia complures esse ac olim fuisse,
ita rerum humanarum procurationem à fortunâ omnino ab ipso
que Deo teneri, ut ab hominum prudentiâ nullâ ratione cor-
rigi queat, imò nullo posse occurri remedio. Ob id existima-
ri posset in iis rebus non multò laborandum esse, sed quo fortuna
impellit, eò se ferri permittendum. Hæc opinio majori persuasio-
ne his nostris temporibus propter rerum multiplicem conversio-
nem recepta est, quodque nunquam non visa sint quotidieque
videantur mutationes extra omnem quæ capi possunt conjectu-
ram. Hoc ego nonnunquam animo cum cogitarem, aliquâ ex
parte in id inclinaveram sententia. Sed ne nostrum arbitrium
extinguatur, eam opinionem sequor, ut alteram nostrarum re-
rum partem fortuna arbitrato procurari, alteram vel paulò mi-
nus nobis administrandam relinqui. Et paulò post. Non omnia
sibi agenda assumit Deus, ne nobis nostrum eripiatur arbitrium,
nec ea pars gloriæ quæ nobis obvenit. Præter verò Deum opti-
max, alia causa supernaturalis mutationum earum quæ in
Regnis alijsque rebus publicis contingunt nulla est. Quam-
vis enim Diaboli magna sit potentia, apud impios præfer-
tim & infideles, qui mali illi spiritui quæ Deus agit, omnia
tribuunt, eumque in idolis suis divino afficere solent ho-
nore, imò quamvis ille in sacris quoque monumentis prin-
ceps audiat hujus mundi, non mutantur tamen resp. nisi*

F

Deo



Deo volente. Clarum fit id ipsum ex Sacra Scriptura in primis V T, ubi maximè de variorum Regnorum ortu & interitu agitur. Sapissimè sanè Deus per Prophetas gentilibus etiam Regnis minatus est & denunciavit exitium, dissipavit ea, deditque diripienda non solum Hebræis sed & alijs gentibus æquè infidelibus. A malis genijs verò illas mutationes non profluxisse, vel illud argumenti est, quod interdum illi ipsi genijs futuras mutationes omninò ignoraverint: quod proinde Deus illorum vatibus frequenter fecit per suos sanctos Prophetas exprobrari.

XLVII. Antequam causas naturales mutationum examinemus, illas quæ falsò tales habentur, prius paucis attingere operæ fuerit pretium. Et quidem non defuerunt, nec hodiè etiam desunt, qui astris vim mutandi resp. tribuunt. Sententiam Hieronymi Cardani producit simulque ad absurdum redigit Bodinus *lib. IV. c. II. n. 389*. Nititur quidem hoc fundamento Astrologia omnis judiciaria, quæ apud magnates nonnullos in maximo solet esse pretio, improbata tamen semper est à Sacra scripturâ. Deus sanè apud prophetam Esaiam *cap. LXVII.* irridet Chaldæos Astrologos, qui profitentes ex stellis futurorum cognitionem, communem Babylonix patriæ suæ, nec propriam possint providere calamitatem. Disertè verò per Prophetam Ieremiam *cap. VII.* suo populo prohibet ne ab Astrologicis pendeat observationibus, cum à signis cœli nihil mali sit metuendum. Futurorum utique eventuum cognitio in Scripturis soli Deo vendicatur, ut veræ divinitatis signum Esaiæ *cap. LXI & LXIV.* Sed accuratè hæc omnia disputare nunc quidem non est nostri muneris, cum magna satis eorum exstet copia, qui eruditissimè argumentum hoc pertractarunt. Cicero quid sentiat ex libb. eius de divinatio, satis apparet, sic verò inquit *lib. 2. Quis enim non videt & for-*

& formas & mores, & plerosque status ad motus effingere à parentibus liberos, quod non contingeret, si hoc non vis & natura gignentium efficeret, sed temperatio lune cælique moderatio? Et paucis interjectis Quid? illud ne dubium est, quia multi cum ita nati essent, ut quædam contra naturam depravata haberent, restituerentur & corrigerentur à naturâ, cum se ipsa revocasset, aut arte aut medicinâ? multi etiam natura vitium meditatione atque exercitatione sustulêrunt, ut Demostheam scribit Phaleræus cum q̄ dicere nequiret, exercitatione fecisse, ut planissimum diceret. Quod si hæc astro ingenerata & tradita essent, nulla res ea mutare posset.

XLVIII. Astrologicis vanitatibus perquam similis est sententia Platonis, rerum publicarum mutationes & corruptiones numerorum viribus adscribens. Memorat sed paucis etiam hanc Aristoteles *lib. V. Polit. cap. XII*, Confessi autem dudum sunt acutissimi Philosophi imò ipsius Platonis accuratissimi interpretes, sibi nec numerorum hanc vim, vel si qua eorum talis aliqua vis est, ejus causam ignorari sed & in proverbium dudum abiit, ut numerorum Platoniorum appellatio rebus obscuris & ignorabilibus sit data. Quemadmodum nihil tamen absurdum adeò unquam existit, quod non aliquis susceperit defendendum, sic Iohannes Bodinus, novitatis forte unicè accensus studio in explicanda Platonis hæc sententiâ admodum est prolixus *lib. IV. de Rep. c. II. n. 410*, sed quæ profert itidem Sibyllæ folijs sunt obscuriora, ut adeo vel hinc appareat, quantum numeris hisce sit tribuendum. Ille tamen non ineptè rejicit Copernici delirium, qui rerum publicarum conversiones ab eccentrici motu quem terræ cum Eudoxo tribuit dependere putavit. Videatur hæc de sententiâ Bodinus *lib. IV. de Rep. c. II. n. 409*. Videtur verò & Philippus Melanchton pariter & Peucerus numeris aliquam vim singularem

gularem mutandi respublicas tribuere, ceu apparet ex illius præcipuè Physicis, & hujus libris de divinatione. Sed non est quod hisce repetendis diu immoremur. Missis igitur causis naturalibus falsis, ad veras pergemus.

XLIIX. Causas autem verè naturales corruptionis & mutationis Regnorum ut verbo nos expediamus dicimus esse in universum illas sublunares omnes, quæ materialem & efficientem causam mutare possunt sive in melius sive deterius. Vtraque causa quid sit, quomodoque dividatur ex paulò antecedentibus constat. Mutatio autem illa fit morte, morbo vel damno accepto; ut si Rex prudens & aptus regendæ reip. in delirium cadat, vel tollatur e medio, miles morbo epidemico vel aliâ aliquâ lue absumatur, Consiliarij & magistratus abripiantur, populus diminuatur, bona publica damnum capiant &c. In hisce & similibus profecto haud parvum situm est momentum. Ceterum singula persequi, nunc quidem non licet, facilè tamen à quolibet potest fieri, si accuratè quamlibet causam ejusque partes examinaverit. Legi quoque merentur, quæ hanc in rem, ut solet, accuratè differuit vir nunquam satis laudatus nunquam satis laudandus Hugo Grotius *lib. II. de jure belli & pacis. c. IX.*

L. Tertio loco & quidem maximè attendenda venit causa moralis seu homines; utpote qui soli præditi sint moribus quibus sicut aliter atque aliter isti sese habent, ita Regnum augetur vel imminuitur. Porro alij extra civitatem vivunt, aliæ suæ reipublicæ sunt partes. Posterioris ordinis sunt vel regentes vel illi qui reguntur. Hi omnes qui sint & quomodo dividantur ex antecedentibus notum est. Movet verò Reges præsertim potentiæ augendæ studium, ut rarò statu præsentis contenti, civilem in *παιβασιλικόν*, hunc in tyrannicum velint mutatum; per autem no-

xiæ

xiæ sunt inter Regem & proceres discordiæ in mixtis Re-
gnis, cum nonnunquam tragicum soleant sortiri exitum.
Turbas omnium maximas dare possunt illi qui reguntur, si
vel omnes vel maxima eorum pars adversus imperantes in-
surgat. Observandi autem sunt inter rebelles illos hi qui
genere sunt nobiles & prudentiâ valent, si nimirum tales
non adsunt, numero etsi sint multi, utilitate tamen non-
nunquam sunt exigui. Comprehendimus verò numero
nobilium non solum qui generis splendore eminent, sed o-
mnes etiam in regiâ viventes familiâ, de quibus ad cau-
sam materialem nonnulla adduximus. Et verò qui non sunt
nobiles, singuli temp. mutare rarò possunt primariò qui-
dem & per se; possunt tamen per accidens id omnes, qui
pares sunt Regi perimendo. Sic Henricus VII Imperator
ne fariè necatus est à Iohanne Politiano Senensi Monacho
ordinis Prædicatorum, porrecto veneno (horrendum di-
ctum) in pane Eucharistiæ. Similem fortunam expertus est
Henricus III Galliarum Rex, à Monacho Iacobo Clemente lite-
ras confictas sibi offerente culto jugulatus, & Henricus IV,
hujus successor qui in mediâ Parisiorum urbe Francisci Ra-
valliacci manu periit. Quorum obitus haud parum respu-
blicas concussit.

LI. Ceterum causæ quæ movent homines ut novis
rebus studeant, quærantque statum evertere præsentem
plurimæ dari possunt. Collegit earum multas summus
Philosophus in lib. V. operis sui politici, easque cuilibet sta-
tui assignavit peculiare, quas tamen uni illi usque adeo esse
proprias, ut alium, forsan planè diversum etiam non pos-
sin perturbare, minimè est censendum, quod & ipse accu-
ratè observavit *cap. X. lit. cit.* cum Regnum dicit imitari
Aristocratiam, ac proinde morborum causas planè habere
communes. Fatalia autem Regno sunt omnia illa quæ

odium vel contemptum subditorum patere possunt. Primum autem locum hic cum magistro nostro tribuemus injuriam, quae, quomodo inferatur & quotuplex sit optimè docetur l. c. Hæc quantum noceat, monuit olim clarissimus. Orator Isocrates, quando in oratione προς Νικοκλέα πρὸ βασιλείας prudentissimè sic loquitur. Μελέτω σοι τὸ πλῆθος, καὶ πρὸ πάντων ποιῆσθαι μέγιστον αὐτοῖς ἄρχειν, γινώσκων, ὅτι καὶ τῶν ὀλιγαρχικῶν καὶ τῶν ἄλλων πολιτειῶν αὐταὶ πλείστον χερόνιστον Διέμενον, αἰτινέσθαι ἂν ἄρχειν τὸ πλῆθος ἡγερούσῃσι. Καλῶς δὲ δημαγωγίσεις, εἰ μὴ τὸν ὄχλον ὑβρίζῃς ἰᾶσθαι, μὴτε ὑβριζόμενον πειροῖσθαι, ἀλλὰ σκοπῆς ὅπως οἱ βέλτεροι μὲν τὰς τιμὰς ἔξωσιν, οἱ δὲ ἄλλοι μηδὲν ἀδικηθήσονται, ταῦτα γὰρ σοιχεῖα πρῶτα καὶ μέγιστα χρηστῆς πολιτείας εἰσὶν.
Cura sit tibi multitudo, & supra omnia fac ut cum gratiâ ipsi imperes, cognoscens, quod & imperia paucorum & aliarum rerum prae diutius durent, quae optimè populum curant. Bene autem eum duces, si neque contumeliari sinas, neque injuriâ affectum contemseris, sed videas, ut optimi quidem honorem habeant, alii verò non afficiantur injuriâ. Hæc enim elementa prima & maxima bonae Reip. sunt. Aurea planè etiam sunt verba quæ in oratione sub Nicoclis nomine habitâ reperiuntur. Εἰδὼς γὰρ ἅπαντας ἀνθρώπους πρὸς πλείστον ποιημένους τὰς παῖδας τὰς ἑαυτῶν, καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ μάλιστα οργιζομένους τοῖς εἰς ταῦτα ἐξαμαρτάνουσι καὶ τὴν ὑβριν τὴν πρὸς ταῦτα μεγίστων κακῶν αἰτία γιγνομένην, καὶ πολλὰς ἤδη τῶν ἰδιωτῶν καὶ τῶν δυναστευόντων διὰ ταύτην διπολυμένους ἕως εὐφυγον &c. *Sciens omnes homines magni facere suam prolem & uxores, & maximè irasci in hæc peccantibus, & contumelians circa eas maximorum malorum esse causam, & multos tam privatorem quam potentem propter eam perditos, ita fugi &c.* Confirmant porro hæc omnium temporum historiae. Quis sane non audivit de motibus Francisco Rege Galliarum ortis ob alapam à Rege isthoc Carolo Borbonio inflictam. Narles, Quaestor primum Iustiniani Imperatoris, tantâ industriâ, ut sum-



ut summus Dux Italiae factus, eam à multis malis liberatam
optimè gubernaverit, cum per contumeliam, quod Eunu-
chus esset, à Theodorâ Imperatrice, infensâ forte huic
hominum generi, ad pensa in gynæceum redire juberetur
Langobardos duxit in Italiam. Octavus Rex Longobar-
dorum Rodoaldus in adulterio est peremptus.

LII. Contemptus imperantium animos subdi-
torum ad rebellionem armat. Est enim teste Seneca *lib.*
1. de clement. nihil aliud quam vilis & abjecta de Rege opi-
nio. Variæ autem sunt causæ per quas in contemptum trahi
potest imperans. Si officio suo perperam fungatur: qua-
mobrem imperio privatus est quintus Rex Langobardo-
rum Adoaldus, & Imperator ignavus vinoque perpetuo
madens Venceslaus. Si multum sit vitiosus & voluptati
deditus, ut varius Heliogabalus, Sardanapalus alter dictus,
sed eo multo contaminatior: si sit fallax, neque fidem ser-
vet: ut Imperator Didius Iulianus, cum esset heluo & alea-
tor, nec promissâ daret militibus, contemptum statim incur-
rit pariter & odium: si nugis & ineptijs delectetur, vilissi-
misque sese commisceat hominibus, ut Nero inter pugiles
agrones, saltatores & id genus alios conspicuus. Verbo,
omnia quæ Regem dedecent, subditorum contemptui cum
exponunt, possuntque ad duo summa quasi reduci capita,
quorum primum in administratione Regni, alterum in in-
stitutione vitæ spectatur. Præter hætenus autem recensita
tyrannicus status peculiaria habet seditio-
num fomenta, qualia fere sunt concordia subditorum amorque mutuus,
animus præterea generosus & sufficientes vires ad repel-
lendam potentiam tyrannicam.

LIII. Cæterum hætenus quomodo Regnum mute-
tur à causis internis, & ab ijs qui in illo vivunt actum, pau-
cis de externâ causâ cum egerimus, absoluta erit hæc do-
ctrina.

Arina. Est autem hæc uno verbo vicina resp. seu gens inimica, quæ si valet robore & potentiâ, facile alios infestat, quod testantur omnes historiæ. Adjuvantur autem nonnunquam hi exteri ab illis qui vivunt in ipso Regno, quod sanè est periculosissimum ut videre licet in Poloniâ. Hæc de mutationum causis dicta nunc quidem sufficiant: quamvis enim nobilissima hæc materia fusius & accuratius potuisset & debuisset explicari, abruptimus tamen sermonem, ne omninò modum hæc nostra excederet dissertatio.

LIV. Nondum tamen omni ex parte officio nostro forte satisfacimus, sed restat adhuc aliquid omnino non prætereundum. Neque enim causa efficiens, sive Principalis sive Instrumentalis semper mutat remp. sed gnaviter aliquando laborat ut salva maneat, cum alias etiam sibi imminet periculum. Quinimo neque causa materialis, seu illi qui reguntur, semper adeo proni sunt ad evertendum statum præsentem, sed aliquando acriter resistunt eis qui tale quid forte conari velint. Quia tamen hi omnes solent mutare interdum Regna quidnam adesse debeat, ut conatus eorum effectum sortiantur, paucis est considerandum.

LV. Ut verò homines aliquid rerum novarum moliantur, neque frustra laborent, duo in universum requiruntur, voluntas scilicet & facultas, quæ nimirum ad omnem etiam actionem humanam debent concurrere: utraque si adest alicui, ille pro lubitu nocere potest reip. alterutrâ si desit, nihil agitur, neque motus sunt metuendi. Voluptatis quæ sit natura, præclare docet Philosophus *III. Eth. Nicomach. cap. IV.* Habet illa scilicet ita sese, ut in universum omne quicquid velit, non nisi boni alicujus gratiâ expetat, non quidem ejus semper quod verè est bonum

num, sed sæpe imò per frequenter ejus, quod non nisi ap-
parenter atque in speciem est bonum. Inter hæc verò
vulgus maximi quidem facit voluptatem, unde & Aristo-
teles dicit: *multitudo à voluptate decipi videtur, quippe cum
non sit bona, esse videatur. Itaq; pleriq; appetunt voluptatem
ut bonum, dolorem aspernantur ut malum.* Itaque vulgus qui-
dem sæpe ad motus concitandos ducitur voluptatis fru-
endæ studio. Cum alij porrò ducantur studio opum,
alij honorum, non desunt, qui itidem moventur sive hu-
jus sive illius studij ductu.

LVI. Ceterum voluptatis gratiâ pauci tale quid fa-
cere aggressi sunt, quoniam nimirum tales motus pericu-
lo non carent, sed difficultates pene infinitæ tale quid et-
iam cogitantibus imminent. Frequentiores verò sunt
motus ob honoris & potentiæ studium, quæ scilicet
maximè capitur animus aliquis generosus. Et quidem fi-
eri hoc solet, cum ab alijs qui in ipso Regno vivunt, tum
qui foris sunt; nec verò si adsit commoditas illis ingenijs,
nisi magnâ sint virtute, quales sunt pauci mortalium,
solent illi mutationibus dare operam. Hinc sanè peri-
culis multum exposita est illa resp. quæ vicinam ha-
bet gentem egenam, ferocem præterea & bellicosam.
Hæc enim ut inopiam suam, cum quâ domi conflicta-
tur, expleat, libentur infestat vicinum populum, quod in
vicinis sibi Tartaris Regnum Poloniæ quotidie fere ex-
peritur.

LVII. Fiunt porrò motus multi etiam virtutis ergò;
vel saltem specie virtutis & prætextu. Si nempe Rex sit
impius & injustus, vel sit in opinione impietatis atque in-
justitiæ: adversus illum sæpe surgit populus pietatis & ju-
stitiæ tuendæ nomine.

LIX. Ac voluntas quidem moventium hisce de cau-
sis a-

Us agitatur, non tamen hæc sola, ut aliquid agatur, suffi-
cit, cum apud læsos & iratos nunquam deesset, sed omni-
nò etiam debet adesse facultas. Vt autem sciatur, quid
unusquisque in quâlibet actione possit, æstimanda est ejus
potestas habito respectu ad id quod agendum suscipit,
prout enim illa se habet ad rem gerendam, ita id quod in
animo cui est, deducere potest in actum. Hinc apparet
in omni Regno ab eo qui regit, facile statum qui nunc est,
posse mutari; etsi enim omnia fortassis non possit, maxima
tamen, ejus est potentia, nisi forte desit voluntas, cum re-
bus præsentibus contentus bene sibi esse ducat. Observan-
dus quoq; est totus populus, qui si moveretur, ducemque in-
super habet, Rex vix poterit resistere. Neque omnino ne-
gligendi sunt pauci, qui tamen an sint nobiles vel ignobi-
les multum interest. Etsi enim ob vires suas tenues remp.
per se quidem mutare pauci nequeant, concitando ta-
men populum, aut vicinum potentem in auxilium vo-
cando, vel in Regis vitam conjurando, Regnum in discri-
men possunt adducere. Scire autem an mutatio futura
sit, nec ne, id demum prudentis est: neque enim divina-
tio politica levis conjectura tantùm est, sed nititur certis-
simo aliquo argumento: legi autem & expendi hanc in
rem commodè poterunt, quæ Aristoteles *II. Rhet.* de pos-
sibili & futuro eleganter differit. Sed temporis & insti-
tuti ratio jam quidem filum jubet abrumperè. Rogabi-
mus itaque Deum opt. max. ut omnes Christianas Resp.
contra vim exterorum tueri, pacemque nobis in-
dultam, firmam servare clementer
velit.

F I N I S.





01 A 6565

ULB Halle

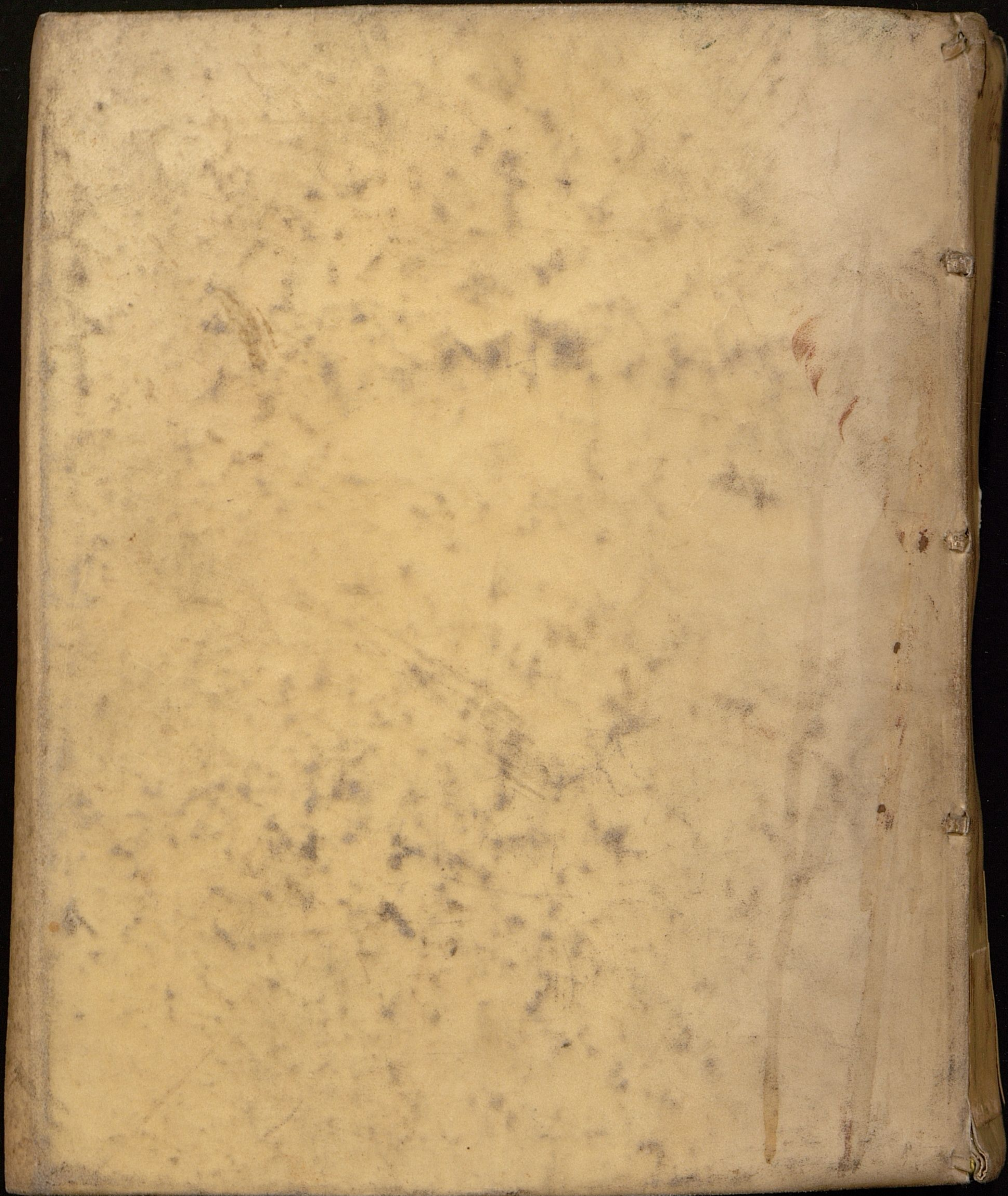
3

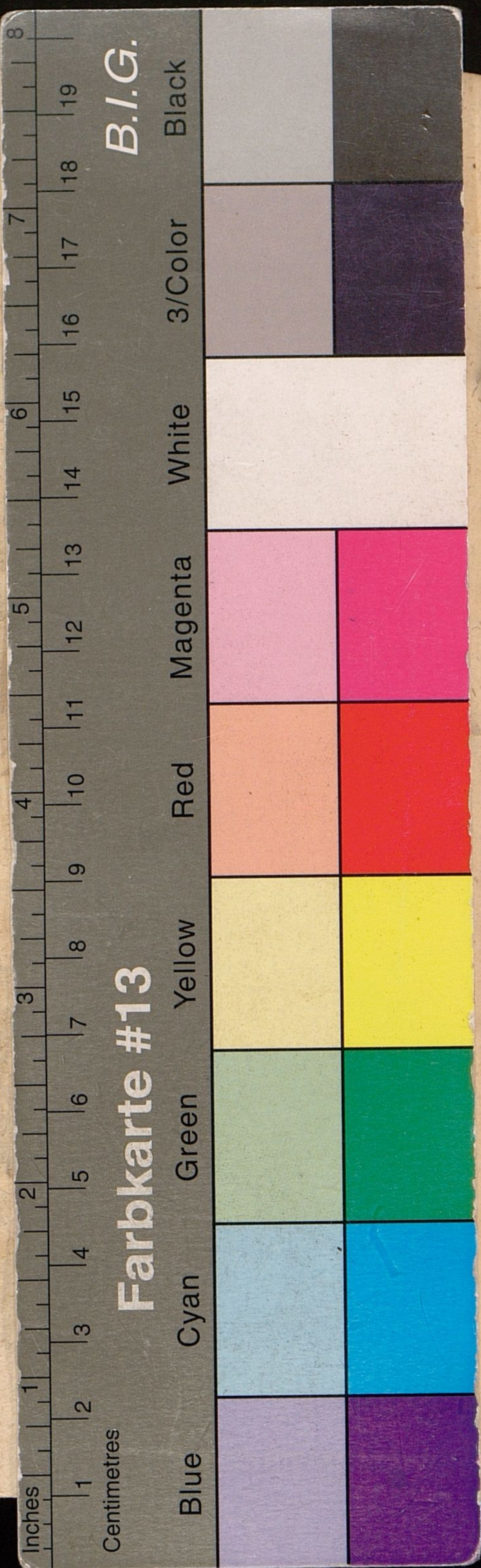
003 092 402



V D A







19

THESES POLITICÆ
DE
ORTV ET MV-
TATIONIBVS RE-
GNORVM

quas cum aliunde tum præcipuè ex
publicis Dissertationibus

VIRI AMPLISSIMI ET CLARISSIMI

HERMANNI CONRINGII
Philosophiæ ac Medicinæ Doctoris & in Aca-
demia hac Iulia Professoris Publici, &c. Do-
mini Præceptoris & Patroni omni ob-
servantiâ colendi

excerptas

EODEM PRAESIDE

publicè ventilandas proponit

CHRISTIANUS DIETERICUS
Ackenhusen.

IN NOVIIVLEI AUDITORIO MAIORI.

Ad diem I. Maji

HELMÆSTADI,

Typis HENNINGI MULLERI, Acad. Typ.

Anno 619 126 LVIII.